

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Nr 4, December 2018

Marint århundrade

BREAKING THE **THOUGHT BARRIER**

In today's changing world, we face technological, financial, and operational challenges that conventional thinking just won't match. With engineering excellence, innovative thinking, and real-world pragmatism we push boundaries and break barriers every day.

We call it the *thinking edge*.

saab.com

SAAB

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift för försvar och säkerhet sedan 1890. Utges av Allmänna försvarsföreningen.

Vårt Försvar utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är ett populärvetenskapligt, opolitiskt organ för analys och debatt i försvars- och säkerhetsfrågor.

Ansvarig utgivare:

Elisabeth Nilsson

Chefredaktör:

Tommy Jeppsson

E-post: chefredaktoren.vf@aff.a.se

Redaktionskommitté:

Johanna Gårdmark, Gunilla Herolf, Tommy Jeppsson, Bo Jifält, Stefan Ring och Anna Wieslander. Adjungerad: Olle Schylander.

Redigering:

ClearDesign.se

Tryck:

Tryckerigruppen AB

Nästa nummer:

27/3 2019

Material:

Publicering av artiklar införda i Vårt Försvar medges med angivande av källan. Tidningen tar inte ansvar för insänt icke beställt material.

Prenumeration:

Helår fyra nummer: 200 SEK.

Pris t o m 25 år: 100 SEK.

Bankgiro 482-8885 eller

Plusgiro 127 11-8

ISSN:

0042 - 2800

Annonser och annonspriser:

Aff:s kansli

Teatergatan 3, 111 48 Stockholm

Telefon: Kanslichefen Olle Schylander

070-302 77 20

E-post: aff@aff.a.se

www.aff.a.se

Organisationsnummer:

802000-1106

Omslagsbild: Korvetten HMS Nyköping kastar loss för att delta i Trident Junction. Foto: Michaela Linge, Försvarsmakten.

Havet är vår livlina

Vårt land är beroende av ett varuflöde som är känsligt för störningar. Den helt övervägande delen av dessa varor kommer till, respektive lämnar, vårt land sjövägen. Vår handel, import och export, är således avhängiga av fungerande sjöförbindelser. Skyddet av dessa måste fungera oberoende av om vi befinner oss i ett lugnt säkerhetsläge, under en kris eller i krig.

Förmågan till sjöfartsskydd är av särskild betydelse i vår tid eftersom varuflödet bygger på "just in time-principen". Några varulager av det slag som existerade under det kalla kriget finns inte längre. Detta reser behovet av att åter lagra bl a livsmedel och drivmedel för att klara avbrott i tillförseln. Om inte det sker kan också ett kortare avbrott i tillförseln eller en blockad få mycket svåra följder efter bara en kortare tid. Exempelvis brukar det anges att det som finns på livsmedelskedjornas hyllor räcker i tre dagar.

Oaktat den tidsmässiga ambitionen med lagring av särskilt viktiga produkter krävs en tillförsel och denna kräver ett skydd som behöver vara anpassbart efter temperatursvängningarna i omvärldsläget.

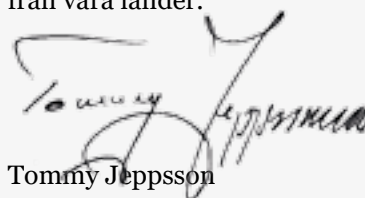
Ur ett nationellt perspektiv ska noteras, nu när den svenska flottan år 2022 uppnår en ålder av 500 år, att skyddet av sjöfarten nästan alltid varit en viktig uppgift. Undantaget inträffade i samband med 1972 års försvarsbeslut. Då försvann de resurser som avsåg sjöfartsskydd varmed uppgiften skulle "lösas med andra medel än militära", en oprecis formulering vars betydelse aldrig klarlades.

Dagens svenska flotta ska åter kunna skydda sjöfarten men förutsättningarna är inte de bästa, dels p g a en liten numerär av fartyg lämpliga för uppgiften, dels p g a att dessa saknar ett effektivt robotluftvärn. Vårt medlemskap i EU gör att skyddet av sjöfarten inte bara bör ses utifrån ett nordiskt utan också utifrån ett EU-perspektiv.

En EU-gemensam planering, liksom ett gemensamt utnyttjande av de resurser som lämpar sig för sjöfartsskydd, ter sig som närmast självklarheter. Här kan Operation Atalanta i farvattnen kring Afrikas Horn för skyddet av sjöfarten mot attacker från pirater ge förhoppningar om ytterligare steg mot samplanering och samutnyttjande av medlemsländernas resurser för sjöfartsskydd.

I en nordisk kontext ter sig motsvarande samplanering och samutnyttjande av de svenska och norska resurserna logisk, inte minst sett mot Göteborgs hamns betydelse för Norge. Motsvarande resonemang gäller för Finland som i en avspärrningssituation kommer att bli starkt beroende av de svenska västkusthamnarna.

Vårt samhälles funktionskedjor, i likhet med vad som gäller för övriga europeiska länder, är avhängiga av ett kontinuerligt och ostört varuflöde, vars känslighet för störningar motiverar en gemensam flernationell syn, samplanering och samutnyttjande av de maktmedel som kan skydda varuflödet till och från våra länder.

Tommy Jeppsson

VÅRT FÖRSVAR Nr 4, December 2018

Noterat

- 5** Minou Sadeghpour
Syrien, Westgate och missilförsvar

Samhällsbyggande och ledarskap

- 7** Sven Christer Nilsson
Ledarskap – nästa regerings största utmaning
Utbildnings- och forskningsvärlden har avgörande betydelse för vår framtid.

Tema: Marint århundrade

- 11** Carl-Johan Hagman
Betydelsen av global handelssjöfart
Vi lider av "sjöblindhet".
- 14** Bo Richard Lundgren
Efter tre dagar – tomma hyllor
Hur kunde det bli så här?
- 16** Lars Wedin
Utan försörjning inget försvar
Vi är till 90 procent beroende av sjöfarten för import och export.
- 18** Johan Hansson
Västsverige – Skandinaviskt intresse
Sveriges västgeografiska dimension behöver lyftas fram.
- 20** Ingolf Kiesow
Kinas nya roll
Kina satsar på expeditionär krigföring.

Analys

- 23** Mats Bergquist
Om nedrustning
Historiska referenser diskuteras sällan.
- 26** Maria Tilander
Ett starkt Finland
Relationerna är inte självklara eller ska tas för givna.
- 28** Jacob Westberg
Äktenskap med förhinder?
En försvarsallians mellan Sverige och Finland skulle öka den politiska trovärdigheten.
- 30** Jacob Fritzson
Yrke – officer
Nya utmaningar och lärdomar hela tiden.
- 32** David Bergman
Bortom försvar – vad kan Sverige lära?
Samordning kräver att något nedprioriteras.
- 35** Anna Wieslander
Överlevaren Nato fyller 70 år
Solidariteten är grundläggande för fortsatt sammanhållning.

Ord i tiden

- 38** Karlis Neretnieks
Vad är en officer?
Kraven är extrema och unika för professionen.

USA I SYRIEN

President Donald Trump fokuserar regelbundet i sina offentliga tal på vikten av att ta hem amerikanska trupper från utlandet samt att undvika kostsamma krig i Mellanöstern. Under hösten förändrade administrationen sin position på ett område: det syriska inbördeskriget. Presidentens nationella säkerhetsrådgivare, John Bolton, har uppgett att USA stannar i Syrien så länge som iranska trupper befinner sig på syriskt territorium. Han menar att USA:s strategi har gått från att motverka ISIS/Daesh till att "hålla Iran i schack".

Den nya strategin kommer att omfatta mer diplomatiska påtryckningar och en förhöjd politisk insats, samtidigt som den håller sig inom de gränser för användning av våld i Syrien som kongressen satt. En del av administrationens strategi kommer att vara att hålla tillbaka återuppbyggnadsstöd från områden där iranska och ryska styrkor arbetar. Syftet för detta är att minimera Teherans inflytande i landet och regionen. Medan strategin tycks vara att försöka undvika direkt konfrontation mellan amerikanska och iranska styrkor, har Washington gjort det klart att de amerikanska styrkorna kommer att försvara sig om nödvändigt.

Den nationella säkerhetsrådgivaren John Bolton tror på fortsatt amerikansk militär närvaro i Syrien. Foto: Gage Skidmore / Wikimedia Commons.

FEM ÅR EFTER WESTGATE

För fem år sedan, den 21 september 2013, stormade fyra al-Shabaab-militanter in i Westgate Mall i Nairobi och dödade under fyra dagars belägring 67 människor. Attacken demonstrerade rörelsens räckvidd även utanför Somalia. De kenyanska säkerhetsstyrkornas efterföljande hårda tillslag fick motsatt effekt än den avsedda och bidrog till en ökad rekrytering till militanta rörelser i regionen. Två år senare bytte myndigheterna strategi mot al-Shabaab och beslutade sig för att bli bättre på att arbeta med bredare åtgärder i syfte att motverka terrorgruppens framfart.

Den nya myndighetsstrategin gjorde att al-Shabaab istället sökte sig

till Tanzania för att där verka med militanta grupper.

Enligt en rapport från en amerikansk tankesmedja uppger lokala myndighetsrepresentanter i Kenya att den primära lärdomen från Westgate är att polisbrutalitet genererar en ökad rekrytering till al-Shabaab. En effektivare politik är att kombinera olika åtgärder som stör militant rekrytering, exempelvis politik som syftar till att stoppa gruppens propaganda-kanaler och dess förmåga att nå ut med sina budskap.

Militärhelikopter ovanför Westgate shoppingcenter. Foto: Anne Knight / Wikimedia Commons.

SNAM I RUMÄNIEN

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har det samordnande ansvaret för att genomföra insatser med Svenskt nationellt ambulansflyg (SNAM). SNAM, som är en nationell förstärkningsresurs för flygmedicinsk evakuering, kan verka både nationellt och internationellt. Resursen har inte använts så ofta men två exempel på när SNAM har använts skarpt är vid tsunamin 2005 och terrordådet i Mumbai 2008.

Under oktober deltog SNAM i en övning i Rumänien arrangerad av EU:s civilskyddsmekanism. MSB:s mål med deltagandet var bland annat att certifiera SNAM som en EU-modul i EU:s frivilligpool av resurser inom civilskyddsområdet.

Syftet med övningen var även att testa de rutiner och arbetssätt som de organisationer som arbetar med SNAM har i nuläget.

ATTACKEN I AHVAZ

Minst 29 personer dödades och 70 skadades vid en attack under en militärparad i den iranska staden Ahvaz under september månad.

Enligt uppgifter från den statliga islamiska republikens nyhetsbyrå (IRNA) fanns både militär och civil personal samt även en journalist bland de döda och sårade. Enligt samma nyhetsbyrå har det iranska försvaret och centrala myndigheter uppgett att de betraktar det inträffade som en terrorattack.

Brigadgeneral Abolfazl Shekarchi, det iranska försvarets talesperson uppgav i en intervju med den statliga nyhetsbyrån att fyra beväpnade män utförde attacken. Tre dödades på platsen medan en fjärde dog av sina skador efter att han tillfångatogs.

tagits. Gärningsmännen sägs ha varit klädda i militärliknande uniformer och hade gömt sina skjutvapen i området. En lokal grupp vid namn "Ahvaz National Resistance Front", och så även ISIS/Daesh, tog strax efter attacken på sig ansvaret för den.

Bedömare menar att oavsett vem som utförde attacken, kan syftet ha varit att "fånga Iran i en fälla" för att kunna starta en bredare väpnad konflikt i regionen som till slut skulle leda till att USA involverades.

Attacken under militärparaden i Ahvaz sammanföll med ökade

spänningar i regionen efter USA:s tillbakadragande från det internationella avtalet om Irans kärnenergi-program Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) i maj i år.

Attack mot militärparad i Ahvaz. Foto: Wikimedia Commons.

“Courage is not the absence of fear, but the capacity to act despite our fears.”

John McCain

MISSILFÖRSVAR

Den amerikanska armén arbetar nu med att uppdatera sin missilförsvarsstrategi. Syftet är att modernisera och överträffa USA:s närmaste utmanare, Ryssland och Kina.

Missilförsvar spelar en viktig roll i den nya nationella försvarsstrategin som släpptes tidigare i år. Chefen för arméns rymd- och missilförsvarskommando, generallöjtnant James Dickinson, uppgav under en intervju i amerikanska media att arbetet med att uppdatera och omarbete strategin fortgår. Han konstaterade att investeringarna och utvecklingen fortgår i enlighet med de mål som ställts i den nationella försvarsstrategin.

Missilförsvarsstrategin uppdaterades senast år 2015, men sedan dess har

Generallöjtnant James H Dickinson. Foto: U.S. Army / Wikimedia Commons.

mycket förändrats. Det gäller bl a den nationella försvarsstrategin, inrättandet av ett nytt fyrstjärnigt kommando, "Army Futures Command", samt det faktum att det amerikanska försvaret, enligt Dickinson, nu ser nya hot som inte var identifierade 2015.

Minou Sadeghpour, är verksam som styrelseledamot i Allmänna Försvarsföreningen samt bevakar säkerhetspolitik och utvecklingen i omvärlden.

minou.sadeghpour82@gmail.com

Ledarskap – nästa regerings största utmaning

*Om vi vill fortsätta att bygga vårt välfärdssamhälle krävs en ny syn på skola och akademi, d v s på kunskapsförsörjningen, på digitaliseringen, på näringslivets utveckling och på förändringar i arbetslivet, för att vi ska ha råd och frihet att utveckla vårt land. Vi står inför omvälvande samhällsförändringar och då behövs tilliten. Den byggs med ett bra ledarskap, skriver **Sven Christer Nilsson**.*

Är den svenska demokratin hotad? Frågan har ställts under höstens valrörelse och efterföljande arbete med regeringsbildningen. Det som avses är ytterlighetspartier och antidemokratiska grupperingar, desinformation, hur sociala medier används och hur de kan användas för att bygga opinion. Vår demokrati har överlevt finanskriser liksom försök till socialisering med löntagarfonder. Men, vi måste inse att samhället blivit mer och mer polariserat genom välfärdssystemens urholkning, skolans försämring och bristande integrering av stora invandrargrupper.

I Krigsvetenskapsakademiens projekt För Sveriges säkerhet (2011–2013) tog vi del av World Values Survey från juni 2011 där ett resultat vad gäller Sverige visade att mer än var fjärde svensk tyckte att det vore ”ganska eller mycket bra” om landet var

odemokratiskt och styrdes av en stark, diktatorisk ledare. Nu visar en motsvarande studie av Novus från hösten 2017 att var tionde svensk tycker att landet bäst styrs av en ledare som inte behöver bry sig om allmänna val. Vidare ansåg fyra av tio att experter/tjänstemän vore bättre än dagens politiker att fatta beslut. Utvecklingen har inte gått åt rätt håll. Vi får inte negligera utvecklingen i flera EU-länder och i USA, där vi ser folkstyret ta både ett och två steg tillbaka.

Årets valrörelse tycktes utspelas enkom för media och mellan de olika partiernas strategier. Det var kanske inte så underligt då sakfrågorna helt saknades i debatten. Alla partier var i stort sett lika och huvudfrågan, manifesterad genom beröringsskräcken för SD, har inte visat sig vara en vinnande väg i regeringsbildningen.

Alla dessa frågor kan behandlas under rubriken tillit. Tillit behövs för att vårt samhälle ska fungera, tillit mellan människor, mellan medborgare och myndigheter och mellan olika befolkningsgrupper. Människor måste känna trygghet i att kunna röra sig på gator och torg och att veta att vård och omsorg är redo när det behövs, för att nämna några viktiga områden. Händelser som regeringens misskötsel av Transportstyrelsen, den bristande säkerhetskulturen t o m i rikets polisledning med sina farsartade politiska efterspel, och de ständiga störningarna i järnvägen på grund av allvarliga brister i underhållet, är bara några exempel, som inte stärker tilliten mellan medborgare, politiker och myndigheter.

Att regeringen, förtroendevalda och myndighetsföreträdare ständigt arbetar för i alla avseenden fungerande samhällsfunktioner är

Det politiska systemet har en stor utmaning framför sig då det gäller att återvinna tillit till många av samhällets olika funktioner. Foto: Melker Dahlstrand / Sveriges riksdag.

bland det viktigaste som kan göras för att återvinna befolkningens tillit. Respekt för de roller som medborgare, organisationer, myndigheter och politiker har kommer också att stärka tilliten. Om vi i Sverige vill fortsätta att bygga vårt välfärdssamhälle, krävs en ny syn på skola och akademi, dvs på kunskapsförsörjningen, på digitaliseringen, på näringslivets utveckling och på förändringar i arbetslivet, för att vi ska ha råd och frihet att utveckla vårt land som vi vill. Vi står inför omvälvande samhällsförändringar under kommande decennier och då behövs tilliten. Den byggs med ett bra ledarskap.

GLOBALISERINGEN

För Sverige har globaliseringen varit grunden för vårt välstånd och för välfärdspolitiken under efterkrigsåren. Det finns dock en utbredd oro hos många människor att globalisering bl a innebär förlorade jobb, när tillverkning flyttar till lågkostnadsländer. Men de länder som har förmåga till strategisk omställning av sitt näringsliv till sådana områden där man har god chans att lyckas på den globala marknaden, brukar bli vinnare. Dit hör Sverige. Vi var bättre förberedda än många andra för datorisering och robotisering. Trumps USA har sammantaget vunnit mycket på globaliseringen, men med en omfattande polarisering i samhället till följd. Det är inte underligt att "make America great again" blev ett vinnande slagord i rostbältena och gruvdistrikten. Kärnan i Brexit-budskapet visar också på globaliseringsmotstånd liksom retoriken

hos flera populistiska rörelser i Europa, särskilt i forna kommunistländer.

Sverige är ett kraftigt exportberoende land, som i det globala perspektivet har lyckats ställa om till att göra det man är bra på, med andra ord att utnyttja våra internationella konkurrensfördelar. Vi måste fortsätta att söka allianser och oförtröttligt arbeta för frihandelsstanken. Det är en grundbult i vår framtida välfärd. Vi måste också, för vår egen skull, arbeta för att överbygga de skillnader i industrialiseringsgrad som är uppenbar bland EU:s medlemmar, och som är grogrunden för populism och för främlingsfientlighet. President Trumps syn på Kinas agerande med teknologistöd och prisdumpning är i min mening helt korrekt, men lösningen på problemet hittar vi inte i ett handelskrig utan i internationella multilaterala avtal.

Det börjar med skolan. Kvaliteten i undervisningen är helt avgörande.

EKONOMIN

Vår ekonomi har upplevt en högkonjunktur sedan uppgången efter börskraschen 2008 - 2009 och särskilt efter 2016. De flesta betraktare menar att konjunkturen nu har nått sin topp. När recessionen inträder är svårt att sia om. Den kan komma om två kvartal eller om fem. Även om exporten dämpats under första halvåret i år tycks exportindustrin ändå vara optimistisk. Här spelar lågräntepolitiken hos Riksbanken och hos Europeiska centralbanken en roll. President Trumps skattereformer, som sär-

skilt gynnat näringslivet, har medfört att investeringsklimatet i USA är starkt, och detta har också medverkat till det svenska näringslivets försiktiga optimism i nedgångstider. Även gynnsamma valutakurser påverkar.

Det som oroar exportföretagen är stegringen i retoriken mellan USA och Kina samt frågan om fortsatt utökning av de handelshinder som redan beslutats. USA:s restriktioner mot handel med Iran oroar också, då export till detta land förhindrar ett bolag att göra affärer i USA. Även ett Brexit utan avtal, som inte är ett osannolikt utfall, kan störa den svenska ekonomin. Storbritannien är en viktig handelspartner till Sverige.

Trots en lång högkonjunktur har arbetslösheten legat en bra bit över sex procent, även om sysselsättningsgraden ökat något under de senaste åren. Näringslivet har fortsatt behov av arbetskraft. En så hög arbetslöshet under högkonjunktur tyder på att kompetensen hos de arbetslösa inte motsvarar behovet. Arbetslösheten hos utrikes födda är mycket hög. Tillsammans med ett högt resursutnyttjande i industrin betyder det att kostnadstrycket kommer att öka, med ökat inflationstryck som följd. Därför är det rimligt att anta att räntorna kommer att stiga markant. Denna ganska långa högkonjunktur kan också sägas markera Sveriges övergång till en tjänsteekonomi. Se bara Saabs bidrag till det nya skolflygplanet T-X med Boeing för US Air Force, idel tjänster och till mångmiljardbelopp.

Globalt kommer vi i framtiden att se ett fortsatt välståndslöft, särskilt för de fattigare delarna av världen. Trots oron i den globala handelspolitiken kommer dock de rikare länderna att behålla sitt inkomstförsprång. Injektionen med skatte-

sänkningar i USA gör att landet kommer att leda inkomstligan med ännu större marginal. Även om Kina och Indien skulle dubblera dagens höga tillväxt, skulle en amerikan ha dubbelt så hög inkomst som kinesen och sex gånger högre än indiern.

Sverige har förutsättningarna för att ha en hög tillväxt, och denna behövs för att kunna bibehålla vår välfärd.

KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN

Skolan, universiteten och forskningen, är för mig de områden som har allra störst påverkan på Sveriges förmåga att bibehålla och vidareutveckla ett internationellt teknikledarskap och ett innovativt, exportinriktat näringsliv, som har världsledande forskning och utveckling. I sin tur kommer det att bidra till att vi kan finansiera välfärden i framtiden. Det börjar med skolan, där kvaliteten i undervisningen är en helt avgörande faktor. Resultaten från de internationella PISA- och TIMMS-mätningarna är inte upplyftande. Med tanke på att de som började förskolan i år kommer ut i näringslivet runt 2035, är det mycket angeläget att vi som nation tar tag i undervisningens kvalitet. Den digitala revolutionen kräver nytänkande, men i botten ligger fortfarande att kunna skriva, läsa och räkna. Den nu inledda mandatperioden i riksdagen kommer att vara avgörande.

Sverige rankas högt i satsning per capita på forskning, men vi ligger mycket efter när det gäller antal banbrytande upptäckter, den svenska paradoxen. Näringslivet är fortfarande den största finansören, cirka 75 procent, och detta har nu ytterligare förstärkts med WASP-programmet (Wallenberg Autonomous Systems and Software Program), som tillför minst

1,8 miljarder kronor till utveckling inom Artificiell Intelligens (AI) och autonoma system. Detta borde staten matcha! Nästa statsminister borde också ta på sig rollen som innovationsminister!

IT, KOMMUNIKATION OCH MEDIA

Utvecklingen inom rubricerade områden har och har haft en omvälvande påverkan på samhällsutvecklingen både vad gäller enskilda människors liv och företagens, myndigheternas och organisationers verksamhet. Utvecklingen fortsätter i mycket hög takt. För företagen har IT-revolutionen med internet, www och mobiltelefoner främst inneburit att marknadsekonomin nu fungerar mycket effektivt genom minskade lager och snabbare leveranser, som sedan ger lägre personal- och kapitalkostnader.

Hastigheten och vidden av den förändring vi nu ser med en så genomgripande påverkan på samhällets olika system visar att vi är inne i en ny industriell revolution. Komplexiteten gör också att den här förändringen inte kommer att likna något vi har varit med om tidigare. Denna digitalisering

Sven Christer Nilsson. Foto: Privat.

kommer att förändra hela branscher från produktion och ledarskap till bolagsstyrning. Detta kommer politiken och samhällsplaneringen inte undan. Mycket som idag utförs av advokater, läkare, företagsledare, finansanalytiker och av operatörer i industrin kommer att kunna skötas av robotar med AI.

En stor risk, som jag bedömer det, är att politik och myndighetsutövning kan överraskas av digitaliseringens omfattning och hastighet. Förtroendevalda och myndigheter på alla nivåer riskerar att komma till korta i det nya digitala landskapet. Det som oroar är det som sker ad hoc eller mycket planerat med påverkan genom sociala medier. Opinionsbildningen har fått många nya ansikten, där medborgarna inte vet vad som är sanning eller "alternativa fakta". Med Cambridge Analytica kan vi väl säga att vi förlorade vår digitala oskuld och detta måste lända till eftertanke. Politiker och myndighetsföreträdare kommer att behöva hantera de politiska beslutsprocesserna mycket, mycket snabbare än idag. Också skattesystemet, främst skattebaserna, måste ses över.

FRAMTIDEN

Vår ekonomiska intjänandeförmåga har direkt påverkan på Sveriges internationella konkurrenskraft. Landets framtida ekonomi är avgörande för att vi ska kunna ha råd att satsa på en bra nationell säkerhet genom ett bra totalförsvär, en välfungerande sjukvård och omsorg, skola och högre utbildning i den internationella toppen samt forskning och utveckling i världsklass. En god energi- och miljöpolitik parad med ett generellt hållbarhetsperspektiv måste finnas i botten, när vi arbetar med vår internationella konkurrenskraft.

Sven Christer Nilsson är tidigare koncernchef för Ericsson.

Betydelsen av global handelssjöfart

Det största problemet med att vi har så få fartyg under svensk flagg är att vi tappar sjöperspektivet i det offentliga samtalet. Sjöfart är en fantastisk bransch som sysselsätter över tre miljoner människor. Tänk om svensk arbetslös ungdom istället fick tjänstgöra till sjöss.

Carl-Johan Hagman

Under svensk flagg finns idag 87 oceangående handelsfartyg vilket utgör ca 0.1 procent av världens sjöfart. Eftersom Sverige står för ca 0,7 procent av världens bruttonationalprodukt (BNP), är starkt exportberoende och för en konsekvent frihandelspolitik, är vår andel av världshandelsflottan anmärkningsvärt låg. Därför är det inte konstigt att vi lider av "sjöblindhet" och är hänvisade till anekdotiska tidningsartiklar om oljeutsläpp, Nordostpassagen eller strejk i Göteborgs hamn.

Som bransch betraktat går det mycket bra för handelsjöfarten. Sedan slutet av 1980-talet har vi haft mycket stark efterfrågan på transporter, nästan dubbelt så hög som den underliggande globala BNP-utvecklingen. Eftersom ca 90 procent av världens transporter går till sjöss, har det inneburit en stark och långvarig växtperiod. Berlinmurens fall 1989 och Kinas framväxt som världsekonomi, genom bl a WTO-inträdet år 2001, har medfört att frihandel och marknadsekonomi har blivit den globala normen.

Tidningsrubriker om att rederier har dålig ekonomi och går i konkurs har, generellt sett, inte med efterfrågan att göra, utan med utbudet av fartyg. Kinesisk varvsindustri började byggas upp på allvar i början av 2000-talet. Vid den tidpunkten svarade Japan för ca 40 procent av

global varvskapacitet, Korea för en lika stor andel och resten av världen för ca 20 procent. Idag står Kina för ca 50 procent av global kapacitet, utan att de extremt effektiva och avancerade varven i Japan och Korea nämnvärt reducerats. Världen har idag en mycket stor utbudsoverkapacitet på fartyg.

Den närmast perfekt fungerande globala marknaden gör att volatiliteten i marknaden är stor. Det är inget nytt, redan år 1609 gav Hugo Grotius (1583-1645) ut verket *Mare Liberum*, vilken lade grunden till principen om fri handel och fri samfärdsel till sjöss. I kombination med holländsk industriell produktion av handelsfartyg skapades de makroekonomiska förutsättningar som gäller än idag.

Principerna om frihet till havs etablerades före den Westfaliska freden 1648 och nationalstatens överhöghet på land. Idag, då närmast alla våra utmaningar, och möjligheter, är globala, borde den rättsliga och kommersiella ordning som sedan länge råder till sjöss också kunna inspirera till nydaning på land. FN-organet International Maritime Organisation (IMO) upprätthåller idag enhetliga globala regler på ett mycket framgångsrikt sätt.

Oljeutsläpp har närmast upphört att ske i våra vatten. Vi har inte haft ett större spill i Östersjön sedan år 2003. Bland den bästa statistik som finns är Östersjösamarbetet

Små bilder: Suezmax tankfartyget Stena Superior transporterar råolja. / Den svenskflaggade färjan Stena Germanica är en testplattform för metanol som framdrivningsbränsle. Foto: Stena.

Helcom. Helcom beräknar att sjöfarten under 2010-talet släpper ut ca 20 kubikmeter olja per år i havet, i huvudsak spill i samband med s k läktring innanför länsar, vilket är en 90-procentig reduktion sedan 1990-talet. I Europa har 14 passagerare omkommit på färjor under de senaste tio åren, vilket naturligtvis är tragiskt, men i perspektivet av att det under samma tid har transporterats åtta miljarder personer så kan konstateras att det är mycket säkrare att vara till sjöss än på landbacken. Vad gäller arbetsskador har t ex tanksjöfart 0,4 skador per en miljon arbetstimmar, en siffra vilken är mångfalt högre i de flesta industrier i land. Detta är bara exempel på att stora förbättringar har gjorts över hela

” Våra sjövägar har nära nog oändlig kapacitet.

sektorn. Det finns mycket kvar att göra, inte minst på utsläppssidan, men det görs nu snabba framsteg med framtagande av nya drivmedel såsom el, metanol och naturgas.

A tt svensk industri eller marknad skulle drabbas negativt av att vi har så få handelsfartyg under svensk flagg är inte troligt. Världen har idag cirka 70 000 fartyg som går i internationell fart. Så länge svenska kunder betalar marknadsfrakter kommer det att

finnas ett utbud. Samma sak skulle troligtvis också gälla i ett modernt krig. Det är nog viktigare att Sverige har konkurrenskraftig hamn- och landinfrastruktur. I fred får inte kostnaderna vara för höga eftersom vi är ett

Stora bilden ovan: LNG-fartyget *Stena Crystal Sky* är ett av ca 500 större fartyg i världen som transporterar naturgas.
Foto: Stena.

litet subarktiskt land, beläget långt från många av våra marknader. Transportkostnaderna drivs i huvudsak av omlastning och rationellt hanterande av godset. Om vi inte är konkurrenskraftiga så tappar vi direktlinjerna till Asien och Amerika från Göteborg vilket nästan skulle fördubbla transportkostnaderna på sikt. Om det finns mycket infrastruktur så fungerar också den fria marknaden. I krig är hamninfrastrukturen helt avgörande. Eftersom vi idag har över 50 offentligt finansierade hamnar, borde det finnas god redundans i den existerande svenska infrastrukturen.

Det största problemet med att vi har så få fartyg under svensk flagg är att vi tappar sjöperspektivet i det offentliga samtalet. Sjöfart är en fantastisk bransch som sysselsätter över tre miljoner människor. Tänk om svensk arbetslös ungdom istället fick tjänstgöra till sjöss. Arbetet

som sjöbefäl är högbetalt och högkvalificerat med ansvar för tillgångar många gånger värda över en miljard kronor. Vi gör också fel när vi inte lyckas samla kring en nationell infrastrukturstrategi. Våra sjövägar har nära nog oändlig kapacitet. Utbyggnad av sjötransporter kostar skattebetalare närmast ingenting och om vi verkligen vill bygga hållbara samhällen och städer, är transporter till sjöss det mest effektiva mått i utsläpp per ton/kilometer.

Den globala handelssjöfarten är således lika relevant och livskraftig idag som den var på 1600-talet.

Carl-Johan Hagman är VD för *Stena Rederi AB*.

Efter tre dagar – tomma hyllor

Den politiska nivån upplever en säkerhetspolitisk ruelle. Försvarsberedningens rapport heter Motståndskraft men skulle kunnat heta Eftertankens kranka blekhet. Vad vi ser är en tillnyktring, där ansvarstagande politiker förstår att det nu gäller att stärka det civila försvaret. En ny generation av politiker får städa upp efter den gamla.

Bo Richard Lundgren

Det här är en rubrik från MSB:s tidning TJUGOFYRA7 i december 2014. Det var en säkerhetschef på ICA som uttalade sig. Han svarade på frågan: Vad händer om transporterna stannar? Hur snabbt tar maten slut? Alltså: Efter tre dagar.

Jamen, det var ju 2014, tänker ni. Nu, år 2018, måste det väl ha skett en förbättring. En uppyckning i branschen vad gäller försörjningsfrågorna. Regering och riksdag har ju bestämt att det civila försvaret ska byggas upp igen.

Låt oss då titta litet närmare på hur det står till med beredskapen inom några viktiga försörjningsområden. I den parlamentariskt tillsatta Försvarsberedningens senaste rapport (december 2017) kan man få god vägledning.

Här är några citat från rapporten. Dessa gäller el, vatten, livsmedel, värme och drivmedel.

- Det svenska samhället är starkt elberoende. Störningar kan få omfattande konsekvenser för stora delar av samhället. Ungefär hälften av kommunerna saknar en planering för hur verksamheten ska försörjas med reservkraft vid störningar i elförsörjningen.
- Att få fram tillräckligt med dricksvatten kan vara mycket svårt vid krig. De kommunala vattenverken står för cirka 85 procent av den totala dricksvattenförsörjningen. Planeringen och logistiken kring dricksvattenförsörjningen bör stärkas hos kommunerna.

- Det yttersta ansvaret för att tillgodose livsmedelsförsörjningen på lokal nivå åligger kommunerna. Det krävs åtgärder för att säkerställa en tillräcklig livsmedelsförsörjning vid krig. Kommuner och privata företag behöver tillsammans komma överens om och sluta avtal kring hur leveranser av livsmedel ska genomföras.
- Fjärrvärme är den primära uppvärmningsformen för cirka 4,5 miljoner personer i Sverige. Försvarsberedningen konstaterar att ett avbrott i fjärrvärmens kan få mycket stora konsekvenser. Det finns inga krav att värmebolagen ska ha uthållighet genom reservkraftverk eller reservmateriel.
- Aktörer med ansvar för samhällslik verksamhet behöver analysera sina behov av drivmedel. Det finns idag inga formella krav på att dessa aktörer ska ha drivmedels- och bränsleförsörjningsplaner trots att tillgången på drivmedel ofta är kritisk för att upprätthålla verksamheten.

Man kan tycka att den litet torra kanslihussvenskan inte är särskilt alarmistisk. Läser man mellan raderna och tänker efter, så förstår man nog ändå att vi skulle vara illa ute i en allvarlig situation om försörjningen inte fungerar.

Hur kunde det bli så här? En ofta framförd förklaring är att det politiska systemet drabbades av en slags eufori efter Berlinmurens fall. Man ansåg att vi inte längre behövde planera för kriget. Det räckte med marknaden, EU-medlemskapet och en för-

Så här ser det ut på butikshyllorna efter tre dagar om inte varuflödet fungerar. Foto: Humannet / Shutterstock.com.

stärkt krisberedskap. När vi tittar i backspegeln har denna syn visat sig vara naiv och blåögd. Idag har politiker på den högsta nivån förstått allvaret i att samhällets infrastruktur och försörjning uppvisar stora brister. Sådana brister kan få mycket allvarliga konsekvenser för landets säkerhet, om vi utsätts för ett väpnat angrepp eller om någon får för sig att ”strypa kranarna”.

Man kan säga att den politiska nivån nu upplever en slags säkerhetspolitisk ruelle. Försvarsberedningens rapport heter *Motståndskraft* men skulle lika gärna kunnat heta *Eftertankens kränka blekhet*.

Vad vi ser är en tillnyktring, där ansvarstagande politiker förstår att det nu gäller att stärka det civila försvaret. En ny generation av politiker får stå upp efter den gamla.

Allt detta är bra. Att peka finger åt dem som är skyldiga till de gamla försummelserna leder ingen vart. Nu är det framåt som gäller. Vi behöver kraftigt förstärka det fysiska skyddet i infrastrukturen, särskilt i elsystemets stamnät och transformatorer. Vi behöver också slå fast de privata företagens ansvar för samhällsviktiga funktioner. Vi behöver så fort som möjligt peka ut K-företag och skriva avtal med dessa. Vi behöver åter bygga upp lager av drivmedel, livsmedel och läkemedel.

Vi har nyligen varit med om en intensiv valrörelse. Partier och politiker över hela den politiska skalan har bjudit över varandra genom att utlova förbättringar inom den offentliga sektorn, särskilt inom

” Politiker som inte tar sitt ansvar på detta område bör inte väljas om.

välfärden. På den kommunala nivån har det handlat om fler äldreboenden, mindre barngrupper i förskolan, nya simhallar m m. På statlig nivå har det bl a rört sig om ökad ledighet för föräldrar, bidrag till elcyklar m m. Politiker som vill bli valda, eller omvalda, har lyft fram

den offentliga sektorns möjligheter att stärka medborgarnas välbefinnande i fredstid.

Men. Det är väldigt få politiker som i valrörelsen har tagit fasta på den offentliga sektorns kärnuppgifter. Hit hör att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och

upprätthålla en nödvändig försörjning även i händelser av kris och krig.

Kommer dessa frågor att dyka upp på valaffischerna i nästa valrörelse? Nej. Men medborgarna kan kräva att de politiker som nu valts använder mandatperioden för att stärka den svenska försörjningsberedskapen. Försvarsberedningen har lagt många bra förslag om vad som behöver göras. Det är bara att sätta igång. De politiker som inte tar sitt ansvar på detta område bör inte väljas om.

Bo Richard Lundgren är tidigare avdelningschef vid Försvarshögskolan. Han är numera verksam hos *Straterno AB*.

boebirgitta@tele2.se

Utan försörjning inget försvar

Givet att alla marina förband inte kan avdelas för sjöfartsskydd torde en storhamn kunna hållas öppen med dagens marin. Men då får det inte finnas något uttalat lufthot, eftersom korvetterna saknar luftvärnsrobot. Kustsjöfart, inklusive transporter till Gotland, kan inte skyddas.

Lars Wedin

Under den senaste valkampanjen var åtminstone två politikområden frånvarande: havet och försvaret. Havets betydelse är ganska okänd trots att vi är beroende av det. Havet är vår viktigaste transportled, det genererar hälften av det syre vi andas, det är en bas för nödvändiga resurser (energi, protein, biokemiska produkter, viktiga metaller) samt platsen för 90 procent av jordens biodiversitet. Men därför blir också havet ett tillhåll för organiserad brottslighet och föremål för en hård konkurrens som kan leda till konflikter (t ex Sydkinesiska sjön). I omställningen till en mer resursnål ekonomi spelar havet en nyckelroll – en container använder en liter drivmedel per 100 km medan samma container på lastbil drar 37,5 liter för samma distans.

Sverige är till 90 procent beroende av sjöfart för import och export samt helt beroende av kustsjöfart för bränsledistribution. Gotland, och där befintliga militära förband, är beroende av daglig tillförsel av varor. Notera att Göteborg är Norges största hamn. Militär hjälp med landförband från Nato/USA kräver säker tillförsel till svenska hamnar – det är långt till Trondheim i ett krisläge! Vidare är såväl Finland som de baltiska staterna beroende av säker sjöfart över Östersjön. Den svenska handeln med Europa går visserligen till stor del landvägen men 40 procent av EU:s interna handel går ändå på köl. EU i sig är till 90 procent beroende av sjöfart för import och export. När man talar om skydd för svensk sjöfart finns det alltså tre nivåer att diskutera: Europa, Östersjön och Sverige.

*Vi behöver fler fartyg för bl a sjöfartsskydd och dessa måste ha ett kvalificerat luftförsvar.
Foto: Jimmie Adamsson, Försvarsmakten.*

Avseende den europeiska nivån har EU fastlagt en marin säkerhetsstrategi, *EU Maritime Security Strategy*, vars handlingsprogram uppdaterades av Europeiska rådet i juni i år. Regeringen och Försvarsberedningen har hittills inte tagit någon som helst notis om denna överenskommelse.

De baltiska staternas försörjningssäkerhet är i första hand ett problem för Nato/EU. Sverige, med sin solidaritetsdeklaration och som största strandägare i Östersjön, kommer emellertid att bli inblandad. Om Försvarsmakten har några planer för sådana operationer är okänt. Med Finland däremot har vi Swedish-Finnish Naval Task Group (SFNTG) som nu närmar sig operativ förmåga. Uppgiften är omfattande eftersom det aktuella havsområdet sträcker sig från Nordsjön till Finska viken.

Återstoden av artikeln diskuterar det svenska fallet.

Det finns ett stort antal tänkbara hotnivåer. Rysslands bedömning av sannolikheten för hjälp från USA/Nato, och därmed sammanhängande tidsförhållanden, samt Sveriges motståndskraft är viktiga variabler. Hotintervallet sträcker sig från en gråzon med få eller inga öppna stridshandlingar till terroranfall. Här används, för enkelhets skull, Försvarsberedningens formulering från 2017: "Förmågan att motstå allvarliga störningar i samhällets funktionalitet under tre månader samt krig under del av denna tid ska vara utgångspunkten för planeringen och grunden för totalförsvarets samlade förmåga."

I "gråzonen", utan direkta stridshandlingar, krävs en marin närvaro som hindrar att sjöfarten kan blockeras utan strid. Övervakning av och ständig minspaning i viktiga leder och hamnar är nödvändigt. I ett hybridkrigsscenario tillkommer risken för terrorhandlingar, insatser av fientliga specialförband och ubåtar. När hotet utgörs

av örlogsfartyg och stridsflyg krävs förmåga till strid i alla de tre dimensionerna: under, på och över havsytan. Härtill kommer amfibieförband för säkring av skärgårdsleder och hamnar samt minröjningsförmåga i dessa.

Det är också nödvändigt med en handelsflotta att skydda. Relativt få svenskägda fartyg för svensk flagg och det är bara dem som svenska staten kan förlita sig på för fart på svenska hamnar i ett krisläge. Redare av fartyg under annan flagg kommer att göra en bedömning av hotläget, vår försvarsförmåga och därav beroende försäkringspremier.

Givet att alla marina förband inte kan avdelas för sjöfartsskydd torde en storhamn kunna hållas öppen med dagens marin. Men då får det inte finnas något uttalat lufthot, eftersom korvetterna saknar luftvärnsrobot. Kustsjöfart, inklusive transporter till Gotland, kan inte skyddas. Redan efter en månad kommer försörjningsläget att vara mycket

ansträngt i hela Sverige. Befolkning och förband på Gotland får svälta. Regeringen torde få prioritera de fåtaliga resursernas användning.

Sverige borde kunna skydda sjöfarten, också gentemot lufthot. Vidare bör det åtminstone finnas fartygsförband för att kunna skydda sjöfart mot Göteborg, runt kusten till Gävle samt till Gotland.

Utöver sjöfartsskydd måste marinen kunna övervaka omgivande havsområden och ha en närvaro som ger tröskeleffekt.

Matematiken är ganska enkel, det krävs en tredubbling av dagens marin samt luftvärnsrobot till korvetterna.

Lars Wedin är kommendör och associerad ledamot av Académie de marine.

lars@wedinstrateg.fr

” Sverige borde kunna skydda sjöfarten.

Västsverige – Skandinaviskt intresse

Västsverige och dess strategiska värde för Sverige och Skandinavien får inte underskattas. Ett trovärdigt totalförsvar med avvägda militära förmågor för skydd och uthållighet är av stor vikt. Även om Ostkusten och Mälardalen har en särskild ställning och utgör vitala nationella intressen kan inte den ”västra dimensionen” förbises.

Johan Hansson

Sverige är för sin försörjning i växande grad beroende av import till och export från andra länder. Göteborg och Västra Götaland är här av särskilt nationellt intresse genom Göteborgs hamn och av regionalt intresse genom att vara en nationellt viktig petrokemisk region. Varje dygn passerar ett 70-tal godståg till och från Göteborgs hamn, vilken hanterar drygt 40 miljoner ton gods årligen. Det kan jämföras med 6 miljoner ton för Oslo hamn och 8 miljoner ton för Stockholms hamnar. Den relativa närheten till Oslo, Stockholm och Köpenhamn via både järnväg och landsväg (E6, E20 och E45) samt Göteborgs hamns allsidiga hanteringsförmåga av gods, gör Göteborgsregionen både oundgänglig och sårbar som en av Skandinavians viktigaste noder.

Göteborgs hamn är således av vital betydelse även för Norge, samt för Finland om Ryssland skulle blockera Östersjön öster om Gotland. Sveriges näst största hamnanläggning är privatägda *Broffjorden Preemraff*, som också är Sveriges och Skandinavians viktigaste oljehamn med en kapacitet att raffinera 11,4 miljoner ton råolja/år och med en godsomsättning på cirka 20 miljoner ton årligen.

En konflikt som berör denna region skulle få allvarliga återverkningar för såväl folkförsörjningen som för närings-

livet i Skandinavien. I perspektivet av en konflikt eller där ökat behov av att iståndsätta avtalet för värdlandsstöd aktualiseras, finns särskilda skäl att reflektera över denna strategiskt och militärstrategiskt viktiga och sårbara region. Det finns heller inga riktigt bra alternativa hamnar längs Västkusten även om de i Varberg och Halmstad förvisso har kapacitet. Halmstads hamn har

särskilt fokus på att hantera fordon – cirka 80-100 000 importeras årligen genom hamnen. Med en total yta på 450 000 kvadratmeter, 3 kilometer kajlängd och ett kajdjup på mellan 6,5 och 11 meter är den lämpad att ta emot militära förband inom ramen för konceptet Reception-Staging-Onward-Movement (RSOM). Förband med många fordon kräver

stora uppställningsytor.

Västsverige och dess strategiska värde för Sverige och Skandinavien får inte underskattas. Ett trovärdigt totalförsvar med avvägda militära förmågor för skydd och uthållighet är av stor vikt. Även om Ostkusten och Mälardalen har en särskild ställning och utgör vitala nationella intressen kan inte den ”västra dimensionen” förbises. Den är en nationell pivot som kan kräva svåra militära och civila prioriteringar redan tidigt i ett skymningsläge eller i en konflikt.

Hamnarna i Västsverige är också viktiga för försörjningen av mellersta och norra Norrland. Att Sverige ligger i

” Göteborgs hamn är av vital betydelse även för Norge och Finland.

Göteborgs hamn är av avgörande betydelse för vårt lands försörjning och har stor betydelse för Norge.
Foto: Nadezhda Kharitonova / Shutterstock.com.

skärningspunkten mellan Öst och Väst blir där särskilt tydligt. Den förhandslagrade *Marine Expeditionary Force* (MEF) ur amerikanska Marinkåren i Trøndelag, är en viktig strategisk resurs för Nato i Skandinavien och Norden. En insats med MEF i såväl Nordnorge som vid insats i Baltikum kan komma att beröra svenskt territorium. Den viktiga Norra stambanan är numera en del av järnvägen från Trondheim via Östersund över Ångeljusdal-Bollnäs-Gävle till Stockholm. I Östersund knyts järnvägsnätet samman mot Inlandsbanan till Gällivare samt mot Mittbanan till Sundsvall. I Ånge/Bräcke knyts Norra stambanan samman med Stambanan för övre Norrland, som går vidare över Långsele och Vännäs mot Boden. På landsvägssidan är E14 central i Nedre Norrland mellan Trondheim och Sundsvall, över Östersund, där den korsar Inlandsvägen E45 som går mellan Göteborg och Karesuando över Mora. Betydelsen av hamnarna i Västsverige ska ses i denna kontext.

I Norra Norrland är Sveriges infrastruktur väl integrerad med den norska. Malmbanan mellan Luleå och Narvik, med knutpunkten Kiruna och LKAB, är en mycket viktig transportled. Hamnarna i Narvik och Luleå är centrala för LKAB, där isfria Narviks hamn, med en kapacitet på cirka 30 miljoner ton järnmalmsprodukter per år, är den viktigaste. Luleås hamn har en kapacitet på cirka 8 miljoner ton.

I nordligaste Sverige finns även det viktiga öst-västliga landsvägstråket med E10 mellan Luleå och Lofoten genom Övertorneå-Hakkas-Kiruna-Riksgränsen och Narvik.

Att Norges viktigaste hamnar finns i Västra Götaland och att LKAB:s viktigaste hamn ligger i Narvik visar hur tätt flätad ekonomi och infrastruktur är mellan Sverige och Natolandet Norge. Att Sveriges "veka liv" i Nedre Norrland (Västernorrland och Jämtland), med avsaknad av kvalificerad militär närvaro, ligger nära Norge och marinkårbrigadens depåer i Trøndelag är något vi bör beakta. Området måste kunna skyddas och försvaras för att förhindra oönskade möjligheter att påverka svenska eller vänligt sinnade länders insatser på vårt eget territorium.

En eventuell ovälkommen blockering av hamnarna i Narvik, liksom Göteborg, är därmed synnerligen allvarlig för både svensk och norsk försörjning samt för näringslivet i både Sverige och Norge och, som nämnts, även för Finland.

Att de svenska och finska territorierna är en del av gränsytan mellan Ryssland och Nato, vilket Försvarsmaktens militärstrategiska doktrin 2016 trycker särskilt på, är alltmer uppenbart. Även om Östersjön och Arktis är av särskild betydelse ska inte Sveriges västgeografiska dimension förbises ur ett totalförsvars- och därmed militärt perspektiv.

Johan Hansson är överstelöjtnant och avdelningschef vid Försvarshögskolan.

Johan.Hansson@fhs.se

Kinas nya roll

Det rör sig om ett slags nollsummespel, där bara en kan vinna, och kampen gäller vem som först kan försvaga sina motspelare genom att omringa dem, ingå allianser med mindre stater, spela ut övriga större konkurrenter mot varandra och till sist betvinga och vinna kontroll över alla övriga spelare.

Ingolf Kiesow

Efter Xi Jinpings makttillträde som Kinas ledare 2012 lanserades det enorma projektet "Belt and Road Initiative", som syftar till att skapa ett ekonomiskt och politiskt nätverk av hela den eurasiska kontinenten, med transportvägar och anläggningar för infrastruktur. Kina ska bidra till finansieringen med 500 miljarder dollar. En särskild satsning görs i Afrika.

Försvarspolitikerna har fått en ny profil. Kina satsar enligt ett "Vitpapper 2015" på att skaffa sig ett aktivt försvar med flottan som en "sjömakts närvaro i världens alla hörn". Försvarsmakten omorganiseras för att kunna bedriva storskalig modern krigsföring även på långa avstånd från Kina.

Det kinesiska kommunistpartiets kongress stadfäste år 2017 Xi Jinpings absoluta ledarställning och beslutade att landet ska styras med mer auktoritära metoder. Kina ska i mitten av det tjugoförsta århundradet "ha blivit en global ledare ifråga om nationell styrka och internationellt inflytande, med en modern ekonomi, avancerad kultur och väpnade styrkor av världsklass."

"Världens ekonomiska tyngdpunkt" på en världskarta med Amerika till vänster och Asien till höger har flyttat från Island år 1950, till Lofoten år 2000 och till Uralbergen år 2010. Med nuvarande trender kommer den att ligga i Sibirien år 2025.

Det är Kinas enormt snabba tillväxt – 9,8 procent om året under perioden 1990 till 2014 och fortfarande 6,5 procent om året – som är den viktigaste orsaken till denna

förskjutning. Samtidigt har Kinas militärutgifter stigit med 973,8 procent under åren 1990 - 2015. Enligt Rand Corporation är det numera osäkert om USA idag skulle segra i en väpnad konflikt med Kina i det Sydkinesiska havet eller om Taiwan.

Propagandan har också växlat om till att fördöma västerländska demokratiska system och kräva nytolkning av begreppet mänskliga rättigheter med innebörden att stater ska lämnas större utrymme att inskränka individens rättigheter i det allmännas intresse.

” Det blir farligare än under det kalla kriget att vara ett allianslöst och litet land.

Trots angreppen mot västerländsk demokrati och mänskliga rättigheter har Kina hittills inte kritiserat EU som sådant utan prisar (i motsats till USA:s president Trump) EU som en positiv organisation och uppmuntrar medlemmarna till att hålla samman. EU tenderar

däremot att kritisera Kina för dess uppträdande i handelsfrågor, och vill absolut undvika att delta i handelskrigföring mot USA tillsammans med Kina.

I stället försöker Kina vinna inflytande innanför EU:s murar genom att erbjuda enskilda medlemsländer, särskilt sådana med betalningsproblem, finansiering och samarbete för investeringar i flygplatser och hamnar av strategisk betydelse. Även i Sverige har kinesiska intressenter – trots vårt lands relativt goda ekonomi – försökt att locka

Kommer vi att se Kina som den dominerande aktören i världen? Foto: Yupa Watchanakit / Shutterstock.com.

Kina är på väg att kunna projicera militär makt globalt.
Foto: Lee Snider Photo Images / Shutterstock.com.

Lysekils kommun att bygga en jättelik containerhamn och vill medverka till en snabbjärnväg mellan Stockholm och Oslo samt köpa en ubåtshamn på Fårö.

Med länderna i Öst- och Centraleuropa har Kina ingått ett särskilt samarbetsförbund, det så kallade "16+1", som inom EU röstar på ett sätt som gynnar Kina. Italien har erbjudits ett storskaligt samarbete och krediter för att bygga hamnar, flygfält och vägar istället för att få finansiering från EU. Detta har väckt hård kritik, eftersom Italien redan har enorma skulder och kan bli beroende av Kina på samma sätt som det har gått med länder i Asien.

Under trycket av amerikansk politik har Ryssland och Kina närmat sig varandra och agerar nu gemensamt på många nya områden. Militärt handlar det bl a om försäljning av den senaste versionen av stridsflygplanet SU-35 samt luftförsvarssystemet S-400 till Kina. På det ekonomiska området räddade Kina det stora ryska gas- och olje-

utvinningsprojektet på Yalu-halvön från kollaps, när sanktionerna mot Ryssland såg ut att äventyra finansieringen.

Vad ska man då tro att Kinas ambitioner syftar till? En förklaring har förekommit i kinesiska media, som är en variation på ett tema från Kinas tidiga historia, nämligen en "hundraårskapplöpning". Det rör sig om ett slags nollsummespel, där bara en kan vinna, och kampen gäller vem som först kan försvaga sina motspelare genom att omringa dem, ingå allianser med mindre stater, spela ut övriga större konkurrenter mot varandra och till sist betvinga och vinna kontroll över alla övriga spelare. I kinesiska media drar man i dessa dagar slutsatsen att Trumps handelskrig syftar just till att beröva Kina möjligheten att segra i denna kapplöpning.

Vart Kina och USA är på väg i sitt maktspel är svårt att förutse. Båda vill "vinna". Ryssland och EU samt Japan är andra makter, som – på högst olika sätt – stöttar var sin partner. Både i Kina och USA talas om att handelskriget har gått så långt att det har blivit ett nytt kallt krig. USA har förklarat att Kina bedriver cyberattacker mot USA och hotar med motåtgärder. Ideologi spelar åter en tydlig roll, och det är ett element, som erinrar om det kalla kriget – men den så kallade transatlantiska länken mellan EU och USA har nu blivit långt svagare än den var då. Det blir farligare än under det kalla kriget att vara ett allianslöst och litet land med så små militära resurser som Sverige år 2018 och med ett USA, som inte längre har lika stora intressen av att hjälpa små länder att hävda sin självständighet mot maktanspråk från Ryssland och Kina.

Ingolf Kiesow är ambassadör.

Välkommen att söka bidrag för verksamhet som tjänar till att stärka Sveriges försvar samt fredsbevarande och samhällsstödjande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer. Ansökningar till Källvikenstiftelsen kan göras under två perioder per år:

1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars.

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Källvikenstiftelsen • Pionjärvägen 6 • 451 34 Uddevalla • info@kallvikenstiftelsen.se • www.kallvikenstiftelsen.se

Norrlands Trängkår, T 3 i Sollefteå, ett i mängden av nedlagda förband. Foto: Joshua06 / Wikipedia.

*Även om nedrustningen under perioden 1995 - 2009 i åtskilliga delar i efterhand kan te sig begriplig, återstår åtminstone ett element av denna politik som är mindre förståeligt, nämligen den kapitalförstörelse som skedde i form av sprängning av kustartillerianläggningar, avyttrande av fast egendom och tung materiel, skriver **Mats Bergquist**.*

Årtalet 1925 har en särskild klang i den svenska försvarsdebatten, särskilt bland dem som är intresserade av historia. Då antog riksdagen den socialdemokratiska minoritetsregeringen Sänders proposition om försvarets utformning, ett beslut som både betecknats som mycket radikalt och oklokt, då det inte skulle dröja länge innan man var tvungen att börja upprusta. Även om försvarsuppgörelsen 1925

mellan Socialdemokraterna, De frisinnade och Liberalerna var ganska radikal var den kanske inte fullt lika dramatisk som man idag tror.

I jämförelse med vad som skedde 1995 - 2009 ter sig 1925 års nedskärningar som måttfulla. I korthet innebar beslutet att arméns stat reducerades med över 30 procent, att antalet regementen minskade från 28 till 20, att många kvarvar-

ande förband tunnades ut samt att en del av marinens nybyggnadsprogram lades på is. Beslutet innebar också att ett mindre pansarförband och ett särskilt flygvapen upprättades. I jämförelse med nedskärningarna åren 1995 - 2009, då armén reducerades med 90 procent, marinen och flygvapnet med 70 procent, ter sig 1925 som en försiktig reduktion. Vad vi sett de under senaste dryga tjugo åren innebär

de största förändringarna på över 100 år.

KRAV PÅ NY FÖRSVARSORDNING

Man ska se 1925 års beslut mot bakgrund av första världskriget och den nödvändiga upprustning detta medförde. Efter Versaillesfreden fanns en medvetenhet om att 1914 års härordning behövde revideras. Bildandet av Nationernas förbund (NF), där Sverige efter en intensiv debatt gick med 1920, och det därtill knutna s k Genèveprotokollet 1925 om obligatorisk skiljedom och fredlig lösning av tvister, kunde inge hopp om en ny och fredligare värld. Något måste man ha lärt av historien. Vidare hade fyra av de krigförande imperierna dukat under eller kraftigt reducerats geografiskt och i vad avser specifik politisk/militär vikt.

Vänstern, främst Socialdemokraterna, var för att gå från ett invasions- till ett neutralitetsförsvar, ett begrepp som liksom det "elastiska försvaret" aldrig riktigt definierades, vilket skulle möjliggöra betydande reduktioner. Högern, som dessutom hade riksdagsledamöter som var militärer, ville

vänta och se hur den internationella situationen, som innehöll många osäkerhetsmoment, utvecklade sig och vilken effekt Genèveprotokollet skulle få.

Debatten pågick i flera år. 1923 lämnade den s k försvarsrevisionen, som tillsatts redan 1919 av regeringen Edén, sitt utlåtande till Hjalmar Brantings andra regering. Men det var först den påföljande högerregeringen, Ernst Trygger, som 1924 försökte sig på en proposition, som dock föll i riksdagen. Hjalmar Branting bildade hösten 1924 sin tredje regering. Eftersom Branting avled året därpå blev det hans efterträdare Richard Sandler som lade fram den proposition vilken godkändes av båda kamrarna.

Högerns argumentation var att man inte borde vidta några drastiska förändringar. Propositionen skulle, förutom att blottställa olika delar av landet där förband skulle läggas ner för angrepp, leda till att Sverige, inte minst om man beaktade landets yta, skulle få ett klart svagare försvar än de flesta jämförbara stater. Vidare kunde man fråga sig om man de facto inte skulle vältra över en del

av försvarsbördan på våra grannländer i öster. Det var då som alltid krigsfall Ryssland man tänkte på.

Vänstern å andra sidan hänvisade förutom till NF och Genèveprotokollet till att Sverige efter Rysslands och Tysklands försvagade position hade ett gynnsamt strategiskt läge. Man måste i ett försvarsbeslut utgå från dagens läge och den överblickbara framtiden. Man kunde inte bygga ett försvar för en okänd framtid. Dessutom var det rimligt att anta att ett förändrat världsläge skulle ge rimlig förvarning om det gällde att åter börja upprusta.

KRAV PÅ NYORDNING I FÖRSVARET

Det finns givetvis klara likheter mellan det säkerhetspolitiska utgångsläget under början av 1920-talet och den verklighet som regeringen Persson mötte i mitten på 1990-talet, några år efter Berlinmurens fall och Sovjetunionens sammanbrott. Det internationella läget hade förändrats dramatiskt. Många hade förhoppningar om en annan och fredligare värld. USA:s president George Bush d ä talade om en ny världsordning, baserad på FN. Ryssland befann sig i ett inre

Statsministrarna Richard Sandler, Göran Persson och Fredrik Reinfeldt valde nedrustning med minskad säkerhet som resultat. Foto: Okänd (Sandler), Martin Olsson (Persson) och Joakim Berndes (Reinfeldt) / Wikimedia Commons.

sönderfall, men sökte samarbete med väst. Och detta traditionella krigsfall tedde sig ganska avlägset. Det var då ganska naturligt att man började rikta kritiska blickar mot invasionsförsvarsmodellen. Det fanns goda skäl att hoppas att både kunna spara pengar och att reformera försvaret. Detta var ännu i början på 1990-talet numerärt starkt men, särskilt beträffande arméorganisationen, ganska ihålligt. Landet avsatte 1990 2, 4 procent av bruttonationalprodukten till försvaret. Det svenska ingenjörstänkandet, också utbrett i militära kretsar, lockades av tanken att bygga upp ett interventionsförsvar, en ny och spännande uppgift, för många mera lockande än att öva försvar mot en fiende som upplevdes som avlägsen eller otydlig.

I debatten kring 1925 års försvarsbeslut spelade det säkerhetspolitiska läget en ganska underordnad roll. Det internationella läget upplevdes av många, dock inte av högern, som relativt tillfredsställande. Som Hans Wieslander återger i "I nedrustningens tecken: intressen och aktiviteter i försvarsfrågan 1918 - 1925" (1965) handlade debatten mycket om kommunalpolitik: om vilka orter som skulle drabbas av nedläggningar och hur dessa i så fall skulle kunna kompenseras. Den handlade också om organisationspolitik: redan på 1920-talet fanns intresseföreningar bland officerare och annan försvarspersonal. De deltog mycket aktivt i debatten och riktade framställningar till de folkvalda. Generalskollektivet deltog med tyngd i debatten, självfallet på den återhållande sidan.

Även om reduktionerna 1995 - 2009 innebar indragning av många förband och tillfälligt ökad arbetslöshet på flera orter visste man av erfarenhet att statliga insatser i form av bidrag till nyetablering

av företag och utlokalisering av statliga myndigheter kunde lösa en hel del av problemen. Det fanns vidare en medvetenhet om att uppgiften att upprätthålla den stora organisationen i längden skulle bli övermäktig både finansiellt och organisatoriskt. Då kunde det te sig ganska naturligt att bygga upp ett nytt interventionsinriktat försvar.

1945/46 stod försvaret för 30 procent av statens utgifter.

KAPITALFÖRSTÖRING

Även om nedrustningen under perioden 1995 - 2009 i åtskilliga delar i efterhand kan te sig begriplig, återstår åtminstone ett element av denna politik som är mindre förståeligt, nämligen den kapitalförstörelse som skedde i form av sprängning av kustartillerianläggningar, avyttrande av fast egendom och tung materiel. I de försvarsbeslut som togs i början av den aktuella perioden betonades intresset av att hålla materiel i reserv för en större organisation om situationen skulle kräva detta, men denna reservation försvann efterhand. När vi åter ska tillgripa värnplikten är utbildningsorganisationen dessutom alltför liten, vilket tar lång tid att rätta till.

Vidare framstår 2009 års försvarsbeslut som märkligt opåverkat av både Vladimir Putins tal i München 2007 och det ryska anfallet mot Georgien året därpå, även om en referens görs till detta krig. Man valde på många håll att tolka både talet och kriget som hack i utvecklingen. I detta var vår regering inte ensam. Den amerikanske försvarsministern Robert Gates ironiserade på samma konferens om Putins

höjda tonläge. Och efter Georgienkriget noterade man främst hur illa ryssarna hade genomfört operationen mot en svag fiende. Men de tydliga ryska intentionerna glömdes. Först i inriktningsbeslutet 2015 slog den redan 2007 bebadade ryska upprustningen igenom med kraft. Invasionsförsvaret kom åter i fokus, men egentligen utan de nya ekonomiska ramar som hade behövts.

KORTSIKTIGHET

Vad 1925 års försvarsbeslut och den successiva nedrustningen åren 1995 - 2004 har gemensamt är dels att besluten togs i ett skede där få analytiker och politiker kunde föreställa sig något anfall mot Sverige, eller någon större militär konflikt i vårt närområde som skulle kunna beröra vårt territorium. De som yrkade på att man inte skulle agera alltför snabbt var i minoritet. I debatter av detta slag diskuterar man sällan historiska referenser utan koncentrerar sig på möjligheten att använda insparade medel till andra och just då mera lockande ändamål.

Ryssland var 1995 militärt svagt. Så var också fallet i början av 1920-talet. Men som den berömde Rysslandsexperten George Kennan brukade påpeka: redan mot slutet av decenniet hade Ryssland den största armén i Europa. Att det idag ånyo är fallet torde få sväva i okunnighet om. Detta får vi i Europa anpassa oss till. Det blir dyrt, men rimligen ändå billigare än under den långa upprustningen omedelbart inför och under andra världskriget då försvaret ännu 1945/46 stod för 30 procent av statens utgifter. Toppåret 1940/41 för 63 procent!

***Mats Bergquist** är docent och ambassadör.*

Ett starkt Finland

Finska F 18 Hornet på F 21, Norrbottens Flygflottilj. Foto: Astrid Amtén Skage / Försvarsmakten.

*Finland har integrerats i det västliga säkerhetssystemet genom bland annat Enhanced Opportunities Partnership med Nato samt ett fördjupat försvarssamarbete med Sverige och USA. Försvarssamarbetet har reducerat betydelsen av alliansfriheten. Exempelvis använder Finlands president, Sauli Niinistö, inte termen alliansfrihet i sina tal, skriver **Maria Tilander**.*

Finlands historia kan förklara mycket av landets nuvarande säkerhets- och försvarspolitiska strategi, som präglas av en stark realism. Denna realism har också inneburit att Finland haft mindre svårigheter att anpassa sig till nya geopolitiska situationer. Man har inte heller haft lika stora diskussioner i frågan som i Sverige. Som ett land som för inte så länge sedan upplevde krig och kämpade för sin självständighet har man fått en pragmatisk inställning till frågor som rör landets försvar. Den långa gränsen till Ryssland bidrar också till att Finland har en annan relation till detta land än Sverige. Det är ett pragmatiskt förhållningssätt, men dialog betyder inte att man håller med eller godtar Rysslands agerande. En stor del av befolkningen växte upp under kriget.

Många mor- och farföräldrar blev skickade som krigsbarn till Sverige, undan svält och krig. Detta minns finländarna, som har en helt annan relation och förhållningssätt till krig än vi svenskar.

MILITÄRT ALLIANSFRI?

Officiella dokument beskriver gärna Finland som ett land som inte tillhör någon militär allians. Men som man ser det i Finland är man varken neutralt eller militärt alliansfritt eftersom EU-medlemskapet förpliktar ett internationellt ansvar. Finlands säkerhets- och försvarspolitik har förändrats markant de senaste åren, även om den officiella beskrivningen av dess strategi har varit intakt. Finland har integrerats i det västliga säkerhetssystemet genom bland annat Enhanced

Opportunities Partnership med Nato samt ett fördjupat försvarssamarbete med Sverige och USA. Försvarssamarbetet har reducerat betydelsen av alliansfriheten. Exempelvis använder Finlands president, Sauli Niinistö, inte termen alliansfrihet i sina tal.

STRATEGISKA PELARE

I september var jag, tillsammans med en grupp ledarskribenter, på studiebesök i Helsingfors. Vid vårt besök hos president Sauli Niinistö i presidentbostaden Talludden berättade han att relationerna mellan Finland och Sverige är djupare än någonsin tidigare under hans politiska liv.

Den första pelaren i Finlands strategi är ett starkt försvar, och president

Niinistö konstaterade att försvaret måste utgöra en tillräckligt hög tröskel för att avskräcka mot ett angrepp. Ett starkt Finland blir också ett intressant land för andra. Det signalerar att man är en aktör värd att samarbeta med.

Den andra pelaren handlar om samarbete. Säkerhets- och försvarssamarbetet med Sverige är viktigt för Finland och det har fördjupats snabbt.

Den tredje pelaren handlar om att vara aktiv inom Nato som partner. Presidenten konstaterade att det därutöver också behövs ett säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inom EU, och förklarade att Finland är positivt till det. Nato förblir emellertid grunden för ett europeiskt försvar för majoriteten av EU-länderna.

Finland har också ett nät av bilaterala avtal med bland annat USA, Storbritannien och Tyskland. Enligt regeringen ökar detta chanserna för att få militärt och politiskt stöd när det behövs.

Den sista pelaren i Finlands strategi är det multilaterala samarbete som sker genom FN. Det är den svagaste

pelaren, enligt presidenten, och kan ses som ett arbete för att stärka grundläggande värden globalt.

PERSONKEMI

President Niinistö konstaterade också att det är viktigt att få god kontakt när det handlar om relationer mellan länder. Mellan Finland och Sverige finns en stark samsyn och en speciell koppling som underlättar relationerna. En god personkemi mellan personer som arbetar tillsammans är också viktig.

Omvärldsbilden har förändrats och fört Finland och Sverige närmare varandra.

I maj 2018 skrev Finland, Sverige och USA under ett avtal med syfte att fördjupa sitt samarbete, genom intensifierad dialog, övningsverksamhet samt utökad interoperabilitet. I samband med undertecknandet, som skedde i Washington, anordnade Sveriges ambassad ett seminarium vid vilket jag deltog. Huvudtalare var försvarsministrarna Jussi Niinistö och Peter Hultqvist. Det var uppenbart att här fanns den personkemi vars värde presidenten hade understrukt.

President Niinistö påminde också också sina gäster om hur snabbt världen kan förändras. Då han medverkade vid Folk och Försvars Rikskonferens i Sälen 2014 noterade han att något nytt kunde komma att hända i relationen mellan våra länder. Kort därefter skedde annekteringen av Krim, ett brott mot folkrättens regler av en storlek som inte setts i Europa sedan andra världskrigets slut.

EN NORDISK DUO

Nyckelaktörernas relationer är inte

den enda förklaringen till djupare samarbete. Folkrättens regler har utmanats sedan Ryssland invaderade Krim. Omvärldsbilden har därmed förändrats och fört Finland och Sverige närmare varandra.

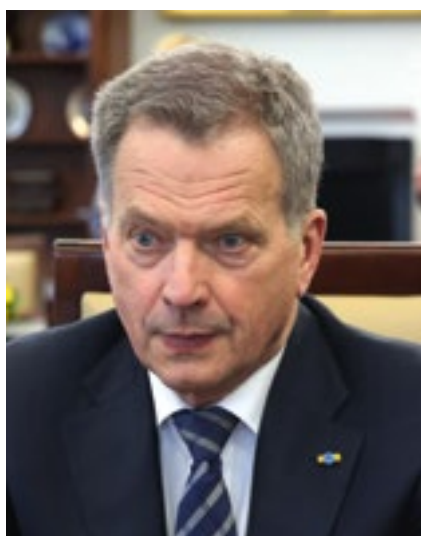
Militärt planerar Finland och Sverige att uppträda tillsammans också bortom fredstid och regelbundna övningar sker mellan försvarsmakterna. Finland och Sverige är starkare tillsammans, och båda länderna tänker nu i termer av att de inte ensamma försvarar sina respektive territorier. Ett djupare samarbete ersätter inte ett Nato-medlemskap men det ger bättre förutsättningar.

Relationerna är dock inte självklara och ska heller inte tas för givna. I Finland fanns länge en irritation efter att Sveriges regering på 90-talet sökt medlemskap i EU utan att meddela Helsingfors. Finländarna har detta i bakhuvudet när det kommer till Natofrågan och frågan om huruvida Sverige kommer att söka medlemskap utan att "kroka arm" med Finland dyker upp då och då. Men vi har kommit långt i samarbetet och det har också lett till ett högt förtroende.

Den nordiska duon kan bli ännu starkare genom att det samtalas och samarbetas på fler nivåer och inom olika politiska områden. Utan mötesplatser och samtal uppstår inte ett djupt samarbete. Det finns inga mål för säkerhets- och försvarssamarbetet men det går utan tvekan framåt. Mot vad återstår att se.

Maria Tilander är Centerpartiets tidigare utsända praktikant till Washington, D.C. Hon skriver debattartiklar i *The Hill* och är non-resident rådgivare till projektet *Nordic Ways* vid George Washington University.

mariatilander@gmail.com

Finlands President, Sauli Niinistö använder inte termen alliansfrihet i sina tal. Foto: Michał Józefaciuk / Wikimedia Commons.

Äktenskap med förhinder?

*Olikheter mellan den finska och den svenska försvarsmaktens organisation och vapensystem kan skapa en ökad gemensam förmågebredd eftersom ländernas förmågor kompletterar varandra. Sverige har toppmoderna ubåtar, Finland har inget ubåtsvapen. Finska flygplan har utrustats med offensiv kapacitet mot markmål som det svenska flygvapnet saknar, skriver **Jacob Westberg**.*

I juni i år ingick Finland och Sverige ett försvarspolitiskt samförståndsavtal. Avtalet bygger vidare på de utredningar och handlingsplaner som arbetades fram 2014 och 2015. Samarbetet syftar till att stärka ländernas försvars- och samverkansförmåga och höja "tröskeln" för incidenter och angrepp. Enligt samförståndsavtalet och den svenska försvarspropositionen från 2015 ska samarbetet omfatta operativ planering för militär samverkan i alla situationer, inklusive utövande av rätten till självförsvar i enlighet med FN-stadgans artikel 51. I båda dessa dokument framhålls dock att samarbetet inte omfattar ömsesidigt bindande försvarsförpliktelser. Denna handlingsfrihet har ett pris. Avsaknaden av förpliktelser undergräver trovärdigheten i samarbetet och begränsar möjligheterna till arbetsdelning. Istället för att skapa handlingsmöjligheter riskerar en sådan strategi att leda till en onödig dubbelplanering och i värsta fall svikna förhoppningar om ett militärt stöd som uteblir när det behövs som mest. Trots denna invändning ser jag ändå en stor potential i samarbetet.

Men för att samarbetsvinster ska uppnås kan samarbetet behöva drivas vidare i riktning mot mer bindande förpliktelser. Även en allians skulle dock medföra både kostnader och risker.

SAMARBETETS MÖJLIGHETER

Olikheter mellan den finska och den svenska försvarsmaktens organisation och vapensystem kan skapa en ökad gemensam förmågebredd eftersom ländernas förmågor kompletterar varandra. Sverige har toppmoderna ubåtar, Finland har inget ubåtsvapen. Finska flygplan har utrustats med offensiv kapacitet mot markmål som det svenska flygvapnet saknar. De i numerär kraftigt reducerade svenska arméstridskrafterna har utvecklats med höga tillgänglighetskrav, men låga förbandsvolymen vilket ger begränsad uthållighet och möjlighet att utnyttjas på flera platser samtidigt. Finland kan med sitt bibehållna värnpliktsystem fortfarande mobilisera en armé med över 200 000 soldater. Samordningsvinster finns även vad gäller olika former av övervakning och incidentberedskap samt

i bemötandet av cyber- och hybridanfall. Ett gemensamt utnyttjande av varandras baser för luft- och sjöstridskrafter skapar större strategiskt djup för båda länderna.

Samarbetet har redan kommit en god bit på väg genom upprättandet av system för säker kommunikation, översyn av tillträdeslagstiftning och andra rättsliga begränsningar för snabba beslut om att stödja det andra landet militärt, övervaknings- och övningssamarbete samt uppbyggnaden av en gemensam marin stridsgrupp. Men förmåga till militär samverkan betyder inte att samverkan också kommer att ske.

DET HISTORISKA ARVET

Under 1920- och 1930-talet utformades omfattande planer på en finsk-svensk militär samverkan i händelse av ett ryskt angrepp mot Finland. Planerna hade sin grund i att Sverige inte på egen hand ansågs kunna försvara landets yttre gränser. I maj 1939 presenterade länderna ett gemensamt förslag i Nationernas förbund om förstärkningar av Ålands försvar. Förslaget stoppades av Sovjetunionen. I augusti samma

*Försvarsminister Peter Hultqvist har nära kontakt med sin finländske kollega Jussi Niinistö.
Foto: Lena Parkvall, Försvarsmakten.*

år ingick Tyskland och Sovjetunionen en icke-aggressionspakt som förändrade maktbalansen i Östersjöområdet. Finland riskerade nu att behöva möta Sovjetunionens samlade militära makt och den svenska regeringen var inte beredd att fullfölja planerna på ett gemensamt försvar av Finland. Den svenska statsministern Per Albin Hansson försvarade det svenska beslutet med hänvisning till det svenska folkets "fredsegoism". Frågan om ett försvarsförbund mellan Finland och Sverige återkom även senare under kriget. I Sverige lät man inställningen hos Tyskland och Sovjetunionen vara avgörande för det egna ställningstagandet. De båda stormakterna hade egna planer för Finland och motsatte sig förslaget.

VILJA OCH FÖRMÅGA KRÄVS

En viktig utgångspunkt för kalla krigets svenska neutralitetspolitik var att den förutsatte omvärldens tilltro till vår vilja (politisk trovärdighet) och vår (militära) förmåga att upprätthålla och värna om vår neutralitet. Även försvarssamarbeten behöver trovärdighet.

Dagens svenska regeringar kan också förmodas styra över ett freds-egoistiskt folk som behöver meddelas i förväg att ett krig mot ett grannland är att betrakta som ett krig mot det egna landet. De som ska bedriva försvarsplanering med knappa eller otillräckliga nationella medel behöver veta om de verkligen kan räkna med andra länders resurser. Och, inte minst viktigt, om samarbetet ska skapa trösklar måste även en potentiell angripare vara övertygad om att länderna kommer att göra gemensam sak vid händelse av ett angrepp.

En försvarsallians mellan Finland och Sverige skulle öka den politiska trovärdigheten och skapa bättre förutsättningar för gemensam försvarsplanering. Det blir även naturligt att skapa gemensamma militära strukturer för att utveckla ledning och planering som ökar trovärdigheten ytterligare. Ökad förmåga är dock inte samma sak som tillräcklig förmåga. Finlands och Sveriges militära resurser är även sammanlagda små i jämförelse med de som Ryssland disponerar. Ländernas geostrategiska läge gör att båda

parter i en konflikt mellan Ryssland och Nato kan förmodas ha stort intresse av att antingen utnyttja delar av ländernas territorium eller förhindra att motståndaren gör det. Samarbetet med Natoländer kommer därför att behöva fortsätta för att upprätthålla en förmåga till militär samverkan också med dessa länder. Ett alliansavtal kommer sannolikt att ställa ytterligare krav på samordning inom utrikes- och säkerhetspolitiken. En försvarsallians mellan Finland och Sverige skulle medföra att båda länderna lämnar den militära alliansfriheten bakom sig. Hur detta påverkar ländernas möjligheter att enskilt eller tillsammans bli medlemmar i Nato är mer svårbedömt. Å ena sidan blir det svårare för länderna att fatta självständiga beslut, å den andra kan beslut i Natofrågan även motiveras med hänsyn till det andra landet.

Jacob Westberg, lektor i säkerhetspolitik och strategi och författare till boken **Svenska säkerhetsstrategier 1810-2014** (Lund: Studentlitteratur)

jacob.westberg@fhs.se

Yrke – Officer

Vintern är utmanande för såväl materielen som för personalen. Foto: Niclas Ehlén, Försvarsmakten.

*Jag ska bli pansarskytteplutonchef och går just nu den grundläggande vagnsutbildningen för stridsfordon 90. Inom kort är planen att jag ska kunna truppföra som chef över en pansarskyttepluton. De erfarenheter jag har sedan tidigare är användbara även i denna kontext, då de bidragit till att öka förståelsen för förbandet som helhet, skriver **Jacob Fritzson**.*

De senaste två åren har varit bland de mest händelserika i mitt liv. Jag flyttade till en helt annan del av landet, jag fick ett yrke, jag har utmanats i befattningar där jag saknat förkunskaper, jag har åkt till ett av världens farligaste länder och jag har träffat nya vänner. Jag är officer vid I19, Norrbottens Regiment i Boden. Jag ska här försöka beskriva min vardag som officer samt ge en bild av min arbetsmiljö.

Uppvuxen i främst Göteborg och Stockholm har jag tidigt alltid haft närhet till ett myllrande stadsliv och haft övriga delar av Europa bara en flygtur, en tågresor eller en båtärd bort. Jag är en storstadsgrabb. Men det var just detta faktum som låg bakom valet att söka mig norrut.

INLEDNINGEN

Efter examen från Officersprogrammet 2016 lämnade jag

därför södra Sverige för att bosätta mig i Boden.

Under utbildningen på officersprogrammet studerade jag för bli ledningsofficer. Befattningen handlar om att möjliggöra samband mellan enheter via exempelvis radio. Istället placerades jag på en granatkastarpluton, vilken är bataljonens resurs för att kunna leverera indirekt eld. Anledningen till bytet berodde nog till stor del på att när jag tog

examen var Försvarsmakten och Försvarshögskolan inte alltid "i synk" med varandra.

Mina första månader på regementet ägnades åt att lära mig om den pluton som jag förväntades vara chef över men även att komma in i vardagen på regementet. Denna tid kommer för mig alltid att präglas av det mottagande jag fick av äldre erfarna kollegor som hjälpte mig att komma tillrätta socialt och yrkesmässigt på regementet. Jag har även haft förmånen i min inledande del av officerskarriären att arbeta med kontinuerligt anställda soldater av vilka jag kunnat lära mig oerhört mycket, särskilt eftersom jag bytte "skrå".

Parallellt under samma period var jag även instruktör under en grundutbildning och hade således hand om rekryters utbildning. I mitt tycke bör varje ny officer beredas tillfälle att få vara instruktör under en grundutbildning. Efter en sådan period brukar de egna bristerna och styrkorna att framstå som ganska tydliga. Det är oftast den egna tydligheten som är det som bestämmer hur väl rekryterna kan lyckas med sin utbildning. Efter det blev vissa av mina egna utbildningsbehov mycket uppenbara.

FORTBILDNING

I början av januari 2017 började det som kallas BUNO, befälsutbildning ny officer. Utbildningen syftar till att samtliga nya officerare på regementet oavsett kategori bättre ska kunna förberedas för sin tid på I19. Den innefattar en rad olika utbildningar, exempelvis ingår en vinterstridskurs. Samtidigt medför BUNO att officerare ur olika personalkategorier och från olika kompanier möts, vilket gör att man knyter kontakter över hela regementet, en fördel som tyvärr ofta glöms. De "väggar" som kan uppstå inom ett förband blir tunnare, vilket är positivt för förbandsandan.

Efter en sommar med ledighet och resor i Centralasien blev mitt nästa steg i karriären att vara plutonchef över en GMU-pluton (Grundläggande Militär Utbildning).

UTLANDSTJÄNSTGÖRING

En vecka innan inryckningen fick jag dock erbjudandet att åka till Mali. Jag tjänstgjorde som stridsledare på stabsnivå, en uppgift som innebar att jag fick leda enheter inom förbandet och delta i planeringen inför insatser. Befattningen var utmanande och jag upplever att jag utvecklades professionellt men även personligen.

Att verka i en skarp kontext innebär att man går upp i svårighetsgrad oavsett vad man gör. Man vet att man inte kan göra om de moment som gått fel. I värsta fall kan misslag leda till att svenska soldater dör. Mali som land är oerhört oförutsägbart. Ena stunden är det lugnt och Timbuktu kan tack vare befolkningen stundtals till och med framstå som trevligt. Förbandet utsattes för en IED (hemmagjord mina) och för beskjutning med indirekt eld mot campen. Därutöver har vi mottagit ett antal skadade från våra sidoförband i området där Malio7 var insatt som därmed kunnat räddas. Jag är oerhört stolt över att ha arbetat med mina kollegor i Mali.

PANSARSKYTTEPLUTONCHEF

I skrivande stund är jag tillbaka i Boden och har åter bytt befattning. Jag ska bli pansarskytteplutonchef och går just nu den grundläggande vagnsutbildningen för stridsfordon 90. Inom kort är planen att jag ska kunna truppöra som chef över en pansarskyttepluton. De erfarenheter jag har sedan tidigare är användbara även i denna kontext eftersom de bidragit till att öka min förståelse för förbandet som helhet.

De senaste två åren har varit händelserika. Jag har på flera olika plan

fått utmana mig själv som person och som officer. Samtidigt kan jag inte påstå att mina år har varit särskilt unika för en nybliven officer.

VARIATIONSRIKEDOM

Vardagen på I19 är på många sätt identisk med andra förband i försvarsmakten. Vi kämpar med personalbrist och gör vad vi kan för att täcka upp för de kollegor vi inte har. Vi tampas med ekonomiska resurser som inte räcker till och många gånger får vi "trolla" för att verksamheten ska fungera. Flertalet officerare ägnar en stor del av sin fritid till arbetet för att verksamheten ska kunna fungera. Det som dock särskiljer I19 från andra förband är det faktum att vi är det enda manöverförbandet norr om Stockholm.

Det subarktiska klimatet ger dig en hård uppfostran som låter dig veta när du begått misstag. Alla från rekryt upp till regementschef ställs inför denna uppfostran. För att kunna tjänstgöra här krävs ett stort mått av självdisciplin. Att inte genomföra rätt åtgärder innebär att du som individ eller den materiel du handhar inte längre är användbar och med det har du påverkat ditt förband negativt. Man blir tvungen att lära sig att göra rätt saker i rätt tid, vilket är en erfarenhet som vi sedan kan applicera i ett flertal situationer.

Sammantaget har mina år på I19 gett mig en god grund för att kunna utvecklas även i framtiden. Jag ställs ofta inför nya utmaningar och får lära mig nya saker hela tiden. Hur framtiden blir vet jag inte, men jag är fortsatt nyfiken.

Jacob Fritzson är löjtnant och tjänstgör vid Norrbottens regemente, I 19.

jacobFritzson@hotmail.com

Bortom försvar – Vad kan Sverige lära?

*Vid frågor som rör nationella säkerhetsintressen måste det vara möjligt att på ett nationellt plan koordinera ett gensvar som med såväl ord som handling förmedlar vår avsikt gentemot andra stater och aktörer. Våra kollegor i Finland har med de samordnade operationerna i Ålands skärgård visat att de förstått detta, skriver **David Bergman**.*

Foto: Bezav Mahmod/Försvarsmakten.

Många talar idag om hur vi ska skydda oss mot informationspåverkan. Det finns både stater och fristående aktörer som vill påverka oss i en riktning som inte ligger i vårt nationella intresse. Men det finns också en djupare läxa i detta. Vad kan vi själva lära? Hur fel man än kan anse att Rysslands påverkansoperationer i många avseenden är, finns det tydliga lärdomar att dra av hur dessa nyttjas.

VAD KAN VI LÄRA?

För det första kommer försvar mot andra länders operationer endast att begränsa effekterna av dem. För att kunna arbeta proaktivt måste för-

mågan att själv agera på informationsarenan utvecklas. I väst kallas detta ofta strategisk kommunikation. För det andra kan olika former av informationspåverkan i bästa fall förhindra, men i värsta fall enbart förkorta konflikter, för att därigenom spara liv och säkra vår nationella integritet.

Hot uppstår av att en motpart har både vilja och förmåga att påverka oss. Till detta brukar man även inräkna att motparten har tillfälle att påverka. Beträffande Ryssland är det tydligt att utvecklingen har drivits av en utpräglad och förändrad vilja. Utöver den tydliga politiska retoriken

kan förändringen ses i officiell dokumentation. Viktigast inom denna är den nationella säkerhetsstrategin, som reglerar nyttjandet av informationsmedel. Den tydliga politiska viljan har även lett till att flera delar av statsapparaten koordinerats, liksom att hela den ryska informationskrigföringen fått en politisk styrning.

Är detta nödvändigtvis fel? Nej, absolut inte. Att använda informationsmedel för att uppnå nationella intressen är inget kontroversiellt. Den kontroversiella aspekten ligger snarare i hur och för vilka nationella intressen som de används. Den ryska nationella säkerhetsstrategin är inte

särskilt annorlunda jämfört med den västerländska DIME-modellen (för diplomatiska, informations-, militära och ekonomiska påverkansfaktorer), vilken används som förklaringsmodell i officiella dokument.

Den nationella säkerhetsstrategin är inte heller en IKEA-manual i hur man genomför informations-krigföring. Detta för oss vidare in i ett resonemang kring hur de organ som beslutar om informationspåverkan kan koordinera de resurser som de nyttjar och vilka budskap som sänds.

Den andra delen av en sådan operation utgörs av valet av kommunikationskanaler. Viktigt är att innehållet sprids i mottagarländerna på det sätt som ger bäst effekt. Högt på en sådan lista ligger officiell kommunikation från departement, diplomatisk kommunikation men även nyhetsrapportering.

Den sista delen i en påverkansoperation är självklart budskapen som sänds i dessa kanaler och i vilken utsträckning dessa

av detta? Att antagonisera andra stater i syfte att ena den inhemska befolkningen är sannolikt ingen bra idé. Den psykologiska grund-sanningen att en grupp alltid enas snabbare än individuella personer mot en yttre fiende stämmer förvisso, men ett sådant handlande är sällan långsiktigt hållbart eller konstruktivt. Inte heller är en koordinering av alla informationskanaler att föredra då en fri och oberoende press är en viktig grund i ett demokratiskt samhälle. Att Ryssland rasat i rankingen i både Demokratiindex och Pressfrihets-index ger tydliga varningssignaler.

Viktiga lärdomar finns att dra i koordineringen av information

BESLUTANDE SÄKERHETSÅD

Det ryska nationella säkerhetsrådet har en tydlig roll när det gäller att skapa en politisk vilja och följaktligen vad som kommuniceras utåt. I säkerhetsrådet ingår presidenten samt premiär-, försvars- och utrikesministern tillsammans med bl a cheferna för de interna och externa säkerhetstjänsterna FSB och SVR. Ett beslutande organ av denna karaktär skapar onekligen effektivare beslut och samordning, vilket ger bättre möjligheter för extern kommunikation.

En påverkansoperation behöver mer än politisk vilja att påverka.

exempelvis endast framhäver avsändarlandets egna intressen och/eller i någon mån antagoniserar eller undergräver andra parter. Genomgående teman i rysk informationspåverkan, både externt och externt, har varit relaterade till nostalgi och nationell identitet och förhoppningen har varit att ena mottagarlandets befolkning under ett narrativ om externa fascistiska krafter och ett "expanderande Nato".

290 KOMMUNER – EN NATION
Vilka lärdomar kan Sverige dra

och handlingar. Våra samhälleliga grundprinciper om kommunalt självstyre och misstron mot ministerstyre i enskilda frågor är stark, och det finns flera anledningar till det. Men det som är logiskt ur ett förvaltningsperspektiv kan bli ologiskt ur ett kommunikativt perspektiv. Ett tydligt exempel är beslutet från Karlshamns kommun att stödja byggnationen av Nordstream 2. Det beslut som på det lokala planet är rent affärsmässigt, och som ger efterlängtade pengar till den lokala ekonomin, är på ett

nationellt plan en säkerhetspolitisk fråga vars kommunikativa effekt blir stor. Beslutet är ett exempel på när det kommunikativa värdet på många sätt överstiger den lokala ekonomiska aspekten. Med all respekt för det kommunala självstyret måste vi inse att det finns tillfällen när vi är 290 kommuner och det finns andra när vi är en nation. Vid frågor som rör nationella säkerhetsintressen måste det vara möjligt att på ett nationellt plan koordinera ett gensvar som i såväl ord som handling förmedlar vår avsikt gentemot andra stater och aktörer. Våra kollegor i Finland har

visat att de förstått detta genom de samordnade operationerna i Ålands skärgård.

Alla vill koordinera, men ingen vill bli koordinerad.

EGENINTRESSET

Att samverka och samordna har länge varit en omhuldad politik i Sverige, men det ligger också

mycket sanning i uttrycket ”alla vill koordinera, men ingen vill bli koordinerad”. Alla institutioner värnar om sina egna intressen, men när en samordning ska ske för att ge ett nationellt budskap måste något intresse prioriteras ner till förmån för andra. För att kunna skapa en effektiv nationell strategisk kommunikation måste kapaciteten till sådan samordning finnas. Här har vi en utvecklingspotential.

David Bergman är major och försvarsmaktsdoktorand.

Davidb79@gmail.com

Informationskrigföring har en tydlig politisk styrning. Foto: Mike_shots / Shutterstock.com.

Överlevaren Nato fyller 70 år

Med 29 länder som har skilda geostrategiska fokus är sammanhållningen en stor utmaning.
Foto: Alexandros Michailidis / Shutterstock.com.

*Natos historia är full av kriser och profetior om dess undergång. USA och Europa har befunnit sig på motsatta sidor förut: Suez-krisen 1956, Vietnam-kriget på 1960-talet, utplaceringen av kärnvapenmissiler i Tyskland på 1980-talet och Irak-kriget. Frågan har väckts om och om igen: kommer Nato att överleva? Hittills har svaret alltid visat sig vara ja, skriver **Anna Wieslander**.*

Nato-övningen ”Trident Juncture”, som gick av stapeln den 25 oktober till 7 november i norra Europa, väckte uppmärksamhet i omvärlden. Det var den största övningen i kollektivt försvar som alliansen hade genomfört sedan 1980-talet. 50 000 soldater från 31 länder deltog, inklusive Sverige och Finland.

ÅTER KOLLEKTIVT FÖRSVAR

”Trident Juncture” var en uppvisning i den återgång till kollektivt försvar, som har präglat alliansen sedan Rysslands illegala annektering av Krim våren 2014 och som ledde till ett kraftigt försämrat europeiskt säkerhetsklimat. Nato tvingades vända blicken inåt, efter att i många år ha koncentrerat sig på inter-

nationella fredsfrämjande insatser utanför de egna gränserna.

Försvarsberoendet av USA består.

”Trident Juncture” var en uppvisning i alliansens enighet och styrka med fokus på att öva rörlighet, insatsberedskap och samverkansförmåga. Att amerikanerna är tillbaka i Europa, efter viktningen mot Asien under Obama-administrationen, blev också tydligt. Det enorma hangarfartyget USS Harry S Truman fanns på plats i havet

utanför Nordnorge och den amerikanska truppen uppgick totalt till 14 000 soldater. Det kan jämföras med övningen Steadfast Jazz i Polen hösten 2013, som också var inriktad på kollektivt försvar i norra Europa. Då deltog 200 amerikanska soldater.

POLITISK TURBULENS

I kontrast till den militära sidan av Nato, där omställningen till kollektivt försvar nu sker, steg för steg utan större dramatik, är den politiska delen full av spänningar.

Få missade toppmötet i Bryssel i somras då president Trump orsakade splittringar av sällan skådat slag i 69-åringens historia. Med bitska utfall mot Tysklands förbundskansler Angela Merkel och hot om att USA skulle ”ge sig av på egen

*Sverige deltog med JAS 39 Gripen under Trident Juncture.
Foto: Louise Levin / Försvarsmakten.*

Kan den amerikanske presidentens tvära kast få européerna att sluta sig samman? Foto: Gints Ivuskans / Shutterstock.com.

*Svenska och finska soldater förbereder sig inför Trident Juncture.
Foto: Bezav Mahmoud / Försvarsmakten.*

hand” om inte de europeiska allierade drastiskt och omedelbart höjde sina försvarsutgifter, lyckades Trump så djupa tvivel om alliansens framtid.

De luttrade hävdar dock att Natos historia är full av kriser och profetior om dess undergång. Och visst har USA och Europa befunnit sig på motsatta sidor många gånger förut: Suez-krisen 1956, Vietnam-kriget på 1960-talet, utplaceringen av kärnvapenmissiler i Tyskland på 1980-talet och Irak-kriget under Bush-administrationen är de främsta exemplen. Frågan har väckts om och om igen: kommer Nato att överleva? Och hittills har svaret alltid visat sig vara ja.

JUBILÉUM MED SPÄNNINGAR

Den 4 april fyller alliansen 70 år. År 1949 skrev tolv länder på det nordatlantiska fördraget för det kollektiva försvaret av Europa: USA, Kanada, Storbritannien, Frankrike, Italien, Portugal, Nederländerna, Belgien, Luxemburg och de nordiska länderna Danmark, Norge och Island. Efterhand har Nato vuxit och består nu av 29 medlemsländer och dörren för nya allierade står fortfarande öppen. Förhandlingar pågår främst med Skopje.

Inför jubiléet skapar spänningarna över Atlanten nervositet. Med anspelning på president Trump har den annars så försiktiga tyska kanslern Angela Merkel konstaterat att EU måste vara redo att ta sitt öde i egna händer och att det inte längre är möjligt att helt förlita sig på den transatlantiska länken. Frankrikes president Emmanuel Macron har uttryckt liknande tankar, bl a vid sitt besök i Finland i augusti i år. Han föreslog då med hänvisning till den geopolitiska risk som bl a Ryssland utgör, ”en slags revolution av våra försvarsstrategier, och aktiv solidaritet inom Europa.” Samverkan mellan Nato och den försvarsdimension

som nu utvecklas inom EU är därför ett centralt tema för nästa år.

De varierande hotbilderna inom Nato fortsätter att utmana. Rysslands aggressiva beteende är mindre kännbart för de länder som befinner sig längre ifrån geografiskt och som möter andra utmaningar i form av terrorism och flyktingströmmar. Här gäller det att hålla samman solidariteten trots olika utblickar. Turkiets utveckling och dess försämrade relation med USA utgör ett särskilt spänningsfält som har vuxit inom alliansen det senaste året.

På det militära området dominerar debatten kring ökade försvarsanslag. De allierade har gjort ett kollektivt åtagande att sträva efter två procent av bruttonationalprodukten till år 2024. Planer för hur detta ska uppnås måste numera redovisas regelbundet i kretsen av alla allierade. Trots detta kommer

en ansenlig grupp med nuvarande takt inte att nå målet, vilket inte ses nådigt i Vita Huset.

De begränsade försvarsresurserna påverkar i sin tur de militära prioriteringarna att förbättra förbandens rörlighet så att de snabbare kan sättas in samt att öka antalet förstärkningsstyrkor, så att uthålligheten ökar vid en insats. Att bättre kunna möta cyberattacker och hot längs gränszonsskalan utgör andra viktiga områden.

Risken att tonläget från sommarens toppmöte ska upprepas vid 70-årsjubileet orsakar oro i Nato-högkvarteret i Bryssel. Vissa beklagar att ett nytt toppmöte utfästes i kommunikén med hänvisning till att dessa historiskt inte har ägt rum varje år.

SOLIDARITET KRÄVS

Alliansens styrka har traditionellt legat i att kunna anpassa sig efter

nya omständigheter allt eftersom dessa har uppstått. Trots höga tongångar kvarstår det faktum att Europa inte är i närheten av att kunna hantera en storskalig kris eller ett krig på egen hand. Försvarsberoendet av USA består under en överskådlig tid. Att bejaka solidariteten och värna enigheten trots olika åsikter har varit grundläggande för att hålla ihop alliansen. Om Nato bemästrar det konststycket även framöver, kommer den nuvarande krisen sannolikt att bedarra.

Anna Wieslander är generalsekreterare i Allmänna Försvarsföreningen och Director for Northern Europe, Atlantic Council.

Anna.wieslander@aff.a.se

STÖD SVERIGES
VETERANER

- LADDA
NER
MILIMOJI

SNART LANSERAR
VI ÄVEN
TOTALFÖRSVAR
EMOJI

- TOTIMOJI

soff.se/milimoji

Vad är en officer?

På senare tid har det pågått en diskussion om officersprofessionen. Här är min syn.

Länder innehar militära organisationer för att kunna föra krig. Om det är i offensivt eller försvarssyfte är egalt, det är fortfarande fråga om krig. För att kunna föra krig krävs medel, soldater, stridsvagnar, fartyg, flygplan, logistik och mycket annat som måste kunna samordnas och ledas. De som ska ha de kunskaper och förmågor som krävs för detta är officerarna. Fanns inte detta behov skulle inga officerare behövas.

Angrepp mot Sverige kan ta sig många former som hybridkrig, liksom småskaliga eller storskaliga väpnade operationer. Gränsen mellan vad som kan betraktas som "krig" eller andra hot mot samhället kommer alltid att vara oklar. Olika medel för att möta hoten som polis, IT-skydd, diplomati, militära maktmedel m m kommer att komplettera varandra och spela större eller mindre roll beroende på hur angreppen ser ut. Kunskapen om och förmågan att hantera de militära maktmedlen är officerens unika bidrag.

Officerens dagliga gärning (i fred) innebär oftast annat än att leda förband eller andra med strid förknippade uppgifter. Krig är inte normaltillståndet. Frågan är dock på vilken grund denna fredsverksamhet bedrivs. Går det att leda materielutveckling, utbildning, personaltjänst, taktik-

utveckling mm utan att ha ingående kunskaper om vad som krävs av organisationen när den ska användas? Tveksamt.

Inget annat yrke ställer så stora krav på ledarskap som de som ställs på officerare i krig. Kraven är så extrema att de måste ses som något unikt för professionen.

Att som förbandschef motivera underlydande till att genomföra uppgifter som innebär uppenbar livsfara, och att få verksamheten att fortsätta när förlusterna inträffar, är krav som inget annat yrke ställer. Avgörande för att kunna utöva ett bra ledarskap är personalens förtroende för chefen. Detta förtroende bygger på många olika komponenter, där den avgjort viktigaste är att de underlydande uppfattar att chefen "kan jobbet och har klart för sig vad det innebär för oss". Skulle de underlydande börja tvivla på att chefen har dessa egenskaper och insikter kommer det att påverka allt och alla. Vem vill riskera livet i onödan på grund av dålig ledning? Detta gäller oberoende av nivå: pluton, kompani eller brigad. På samma sätt gäller att om staber uppfattas leva i en värld skild från verkligheten leder det till negativa effekter. Detta ställer höga krav på stabsmedlemmars kunskap om och känsla för verksamheten "på fältet".

Ytterligare en aspekt på militärt ledarskap är kravet att under extremt påfrestande förhållanden och på begränsat underlag fatta och genomdriva beslut vars konsekvenser man ofta bara kan gissa sig till. Detta gäller alla, från korpral till general. Det intressanta med denna aspekt är att den hänför sig till krav på officerens personlighet, inte kunskaper eller praktiska förmågor. Här är det frågan om mentala egenskaper som beslutsvillighet och vilja att ta ansvar. Det är egenskaper som sällan är medfödda men som kan utvecklas genom utbildning och övning. Det är få andra professioner som strävar efter att forma utövarnas personlighet.

Om vi inte ständigt har för ögonen varför vi överhuvudtaget har officerare och vad det är som är unikt för officersprofessionen, och låta det styra urval, utbildning och kompetensutveckling, faktorer som också formar officerens självbild, uppstår risken att såväl den enskilde som den organisation som officerarna är satta att leda glömmar varför de finns – att kunna föra krig.

Karlīs Neretnieks är generalmajor och har bl a varit rektor vid Försvarshögskolan.

(En längre version av artikeln finns publicerad i Officerstidningen 6/2018.)

Karlīs Neretnieks. Foto: Privat

Stöd AFF – Bli medlem nu!

För 300 kronor/år får du fyra nummer av Vårt Försvar och kallelser till föreningens aktiviteter (t o m 25 år är medlemsavgiften 100:-).

Inbetalning sker till plusgiro 12711-8 alt bankgiro 482-8885
eller Swish 1234656641.

Ange: Namn, adress, telefon, e-postadress och ålder.

**Mer information finns på föreningens hemsida
www.aff.a.se**

allmänna försvarsföreningen, aff, är en ideell förening som har genomfört verksamhet och publicerat denna tidskrift sedan 1890!

aff är fristående från myndigheter och politiska partier och föreningens ändamål är att aktivt delta i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta såväl militära som andra former av samhällshot.

God jul & Gott nytt år

önskar styrelsen, kansliet och Vårt Försvar

Passa på och ge bort ett
medlemskap i julklapp.
Du hittar mer information
på föregående sida.

